

LISTY e1

01 / 2011

Ročník 18

Cena 30 Kč / 1,20 Euro

LISTY SLOVÁKOV A ČECHOV, KTORÍ CHCÚ O SEBE VEDIET VIAC

MILAN LASICA

SYMBOL SENZAČNÉHO HUMORU

VIKTOR KUBAL

KRESLIAR VTIPOV, KARIKATURISTA

LADISLAV MŇAČKO

NEPOKOJNÁ NOVINÁŘSKÁ DUŠE

PETR VIDOMUS

EURO JAZZ

SLOVENSKO-ČESKÁ SPOLEČNOST
v spolupráci:
ČESKO-SLOVENSKÁ SPOLEČNOST
ART OF WORD s.r.o.

a v spolupráci s ďalšími spolkami
touto cestou ďakuje všetkým
sponzorom, spoluorganizátorom,
účinkujúcim, účastníkom
a v neposlednom rade
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
Ministerstvu kultúry ČR a hl. m. Praha

za podporu

TRADIČNEJ PĽAVBY PO VLTAVE
k 67. výročiu SNP a k
66. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny

v rámci

Česko-Slovenských
a Slovenských dní v Českej Republike

Záštitu prevzali:
predseda vlády Českej republiky Petr Nečas
a
predsedníčka vlády Slovenskej republiky
Iveta Radičová

Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu
a stretnutia s Vami
na našich akciách.

Vážení čitatelia,

v jesenných dňoch, dostávate do rúk prvé číslo Listov Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac. Do konca roku vyjdú ešte tri čísla s prílohami. Ich vydavateľom je Slovensko-česká spoločnosť. Klub slovenskej kultúry a Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR sú spoluvydavateľmi. Financie pre časopis získala Slovensko-česká spoločnosť, povinnosťou KSK a DOMUS je získavanie príspevkov pre časopis a spolupráca s redakciou. V minulých rokoch vychádzali Listy s oneskorením, ktoré narastalo do neúnosných rozmerov. Zámer spolupráce troch slovenských občianskych združení vydávať jeden časopis je v súčasnosti optimálnym riešením, ktoré vychádza v ústrety úsporným opatreniam v Českej republike i Slovenskej republike. Ak, pravda, odstráni nedostatky z minulosti a bude pravidelne vychádzať. Pravidelnosť vyžaduje úzku spoluprácu nielen členov Rady KSK, ale i radových členov SČS, KSK a DOMUS s redakciou, spočívajúcu v písaní príspevkov, vo vyhľadávaní nových autorov, námetov atď.

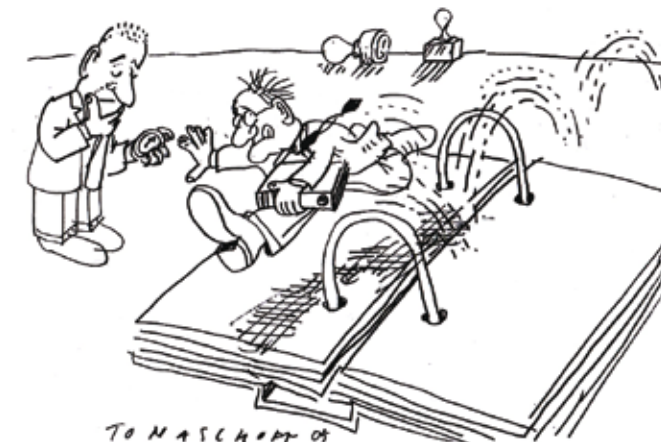
Keďže súčinnosť sa zatiaľ neprejavila, časopis bude pre tento rok vychádzať v neobvyklej periodicite. Z prostého dôvodu, zachrániť aspoň obmedzené vychádzanie Listov v roku 2011. Iničiátori usilujú o zaistenie dostatku kvalitných príspevkov, budú sa podieľať na ich redigovaní, spracovaní, zaistení plynulej výroby a distribúcie časopisu. Do konca roku 2011 teda vyjdú štyri čísla Listov, avšak s väčším počtom stránok a samozrejme s prílohami.

V súčasnosti pripravuje iniciatívna skupina projekt Listov na budúci rok. Jeho hlavným nositeľom bude Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR. Periodicita časopisu sa vráti do pravidelných kolají mesačníka s letným dvojčísлом. Jej súčasťou bude Modrá stránka s informáciou o programoch, ktoré slovenské spolky pripravili pre verejnosť i o slovenských programoch v Prahe i ČR vôbec.

Záverom tľmočím menom redakcie a jej spolupracovníkov hlboké ospravedlnenie všetkým čitateľom. Opätovne ich prosíme o trpezlivosť a spoluprácu.

• Helena Nosková

Predsedníčka Redakčnej rady časopisu Listy

Úvodník <i>Helena Nosková</i>	01
Symbol senzačného humoru <i>Svetozár Okrucký</i>	02
Život nesmí byť nuda! <i>Eva Wankeová</i>	06
Knižné novinky vo fonde SI <i>Ingrid Hohošová</i>	09
Kresliar vtipov, karikaturista <i>Jozef Leikert</i>	10
Nepokojná novinárska duša a hľadač pravdy <i>Eva Wankeová</i>	12
Zajatec (1. časť) <i>Mirjana Šišoláková</i>	14
Srbi na Hornom Dunaji (1. časť) <i>Peter Šoltés</i>	16
Abcházsko. 17 rokov „nezávislosti“ (1. časť) <i>Andrianna Skorobogataja</i>	18
Euro Jazz <i>Miloš Latislav</i>	20
Slovenské kořeny, česká scéna <i>Jana Bohutínská</i>	22
Výstup na Rysy <i>Ingrid Hohošová</i>	24
Kresťanstvo na území dnešného Slovenska <i>Veronika Cíviová</i>	26
Infoservis <i>Redakcia</i>	28
Študentské Listy – príloha <i>Kolektív autorov</i>	

Generálny partner:

Mediálny partner:

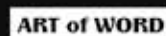

Ďakujeme za finančnú podporu taktiež pánom: Radkovi Mlíchovi a Patrikovi Šcherkovi

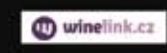
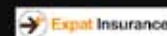
Hlavní partneri:

Hlavný mediálny partner:

Partneri:

Juraj Bartoš, hudobník, šéf orchestra Bratislava Hot Serenaders, s ktorým Milan Lasica spolupracuje ako spevák: „Pán Lasica má v sebe niečo – a vždy to so sebou aj prinesie, čo si my, hudobníci, veľmi ceníme a často sa to nevidí. Je to relaxovaná pohoda, ktorá sa prenáša na všetko, čo robí. Nielen na divadlo, ale aj na situácie, keď s nami spieva. Prináša so sebou swingový pocit, uvoľnenosť i prirodzenosť, a pritom nechýba nadhľad, zmysel pre pointu i rytmus a melódiu v tej správnej kombinácii. Pán Lasica je cítením typický džezmen.“

Boris Farkaš, herec: „Lasica...? Vyštudovaný dramaturg, ktorý v sebe vôbec neskrýva skvelého dramatika, režiséra, excelentného herca, textára, neprekonateľného pointológa, najmimoriadnejšieho profesora inteligentného humoru. Pri príležitosti Lasicovej sedemdesiatky by sa mala začať na Slovensku udeľovať pozlátená soška najvšestrannejšieho divadelného umelca, a tá by sa rozhodne mala volať MILAN! Som presvedčený, že Milan by dostával „sám seba“ ešte pekných pár rokov.“

Olga Feldeková, spisovateľka: „Milan noblesne žije a noblesne robí svoju prácu – aj keď mu práve tá noblesa nedovoľuje, aby o tom sám hovoril a sám sa chválil. Keď sa ho novinári pýtali, kde sa vo všetkom, čo dvojica L+S vytvorila, vzala tá sila a hĺbka, odpovedal: „Ďakujem veľmi pekne. Potešili ste

ma, ale je to vedľajší produkt... My sme chceli baviť ľudí.“ Vďaka Milan, za tú zábavu – a vďaka aj za tú silu a hĺbku.“

Pavol Hammel, spevák, hudobník, skladateľ: „Milan je pre mňa symbolom senzačného humoru, a nielen iba humoru. Je to môj vzor uštipačných a okamžite reagujúcich bonmotov a odpovedí. Tento druh situačného humoru mám veľmi rád. Nemôžete si ho dopredu vymyslieť, pripraviť sa naň, ale v tej sekunde vám niečo napadne a zareagujete. A to, že Milan je skvelý textár a spevák, hádam ani nemusím dodávať.“

Juraj Jakubisko, režisér: „Pre mňa meno Milan Lasica bolo vždy synonymom múdreho herectva, súhrnom bystrosti, komediálnosti a človečenstva. Dvíhal vo mne sebavedomie, že som Slovak. Často dokázal vykresliť slovami a veršami situácie a humor dokonalejšie a ostrejšie než objektív mojej kamery. Mrzí ma, že som sa nesnažil viac o to, aby sme sa stretli na väčšom filmovom projekte a nasmerovali naše navonok vzdialené pohľady na spoločný bod.“

Tomáš Janovic, básnik, humorista: „Som veľmi rád, že ešte stále môžeme a vládžeme chodiť do kaviarne Marty Šátokovej, kde si príjemne podebatujeme a kde samy od seba vyskakujú naše spoločné anekdoty pri káve. (Komunizmus? Niektorí naň doplatili smrťou a niektorí životom. Alebo: Hlupáci nemajú depresie, a možno majú, len o tom nevedia.). Som veľmi rád, že ešte stále sa vieme smiať. Je mi s tebou veľmi dobre.“

Symbol senzačného humo®u

**Ideálny spoločník Milan Lasica:
málovravný, vtipný, duchaplný, ironický, láskavý**

Milana Lasicu som si oblúbil hneď, ako som ho videl po prvý raz na javisku. Bolo to v roku 1966 pri predstavení Večer pre dvoch, keď s Júliusom Satinským predvádzali dodnes nezabudnuteľné dialógy. Potom prišlo pôsobenie v Divadle na korze s legendárnym Soirée i Radostnou správou, ktorú však vtedajší mocipáni dovolili uviesť len asi dvadsaťkrát. Vzápätí uštedrili L+S jeden z dištancov, ktorý túto dvojicu sprevádzal takmer po celej jej ceste. Milan Lasica mi raz v rozhovore povedal, že takýchto zákazov narátal asi tridsať... Uviesť všetky ich ďalšie zastávky, divadelné, televízne a filmové roly by zabralo veľa miesta. Inteligentným humorom vždy dokázali

pobaviť divákov, ktorí sa na nich všade tešili. Musím sa neskromne pochváliť, že sa mi splnil jeden sen – s Milanom Lasicom som sa pred vyše tridsiatimi rokmi zoznámil a verím, že aj spriatelil. Keď mal päťdesiatku, tak som mu venoval magnetofónovú kazetu s dialógmi L+S a odvtedy ma volá svojím dvorným archivárom. Keď mal nedávno sedemdesiat rokov, rozmýšľal som, čo mu dať ako darček. Vymyslel som knihu, kde o ňom hovorí sedemdesiat známych osobností a všetko dopĺňajú zaujímavé fotografie. Prinášame niekoľko ukážok z týchto príspevkov. Najskôr slovenské, n budúce prídu na rad české...

Zuzana Kamasová, najlepšia slovenská golfistka: „Pán Lasica sa vo svojej triede stále zlepšuje a je to typický golfista z tej dobrej stránky. Vie si zahrať aj sám, nepotrebuje pri hre nikoho. Pamätám si, že keď som trénovala v Bernolákove, neraz som ho stretla, ako si ráno išiel zahrať. Samozrejme, že má aj svojich partnerov, s ktorými chodí hrať, ale je skvelý, že si vždy nájde čas a ide si zahrať deväť alebo osemnásť jamiek aj sám. Mám pred ním, ako človekom, veľký rešpekt, je to pán herec a pán komik so všetkým, čo má mať.“

Milan Kňazko, herec: „Milan Lasica je výnimočný človek, azda to nemusím bližšie rozoberať. Nemôžem zabudnúť ani na našu spoločnú vášeň – golf. Buď nám hra ide, alebo sa dobre pobavíme, ale väčšinou je to oboje. Navyše máme spoločných golfových priateľov a tvoríme jednu veľkú rodinu. Čo je však podstatné – viac ako zo spomienok na minulosť sa teším na budúcnosť, na ďalšie stretnutia s Milanom pri práci, na golfe a vôbec.“

Jana Kocianová, speváčka: „Milana považujem za skvelého humoristu a pri jeho vystúpeniach sa viem od srdca zasmiať, i keď inokedy to často nerobievam. Skvelé sú aj jeho knižky, v ktorých nechýba štýl, aký má na javisku, a je v nich jemný sarkazmus. Obdivujem šírku jeho záberu: herec, autor, režisér, textár, moderátor a nemôžem zabudnúť ani na speváka. I keď by sa možno zdalo, že takýto humorista by nemal mať zmysel pre rytmus, melódiu a dobrý sluch, opak je pravda.“

Zuzana Kronerová, herečka: „Milana Lasicu mám veľmi rada. Nemôžem za to. Mám ho rada ako básnika, ako herca, ako polovicu L+S, ako speváka. Dokonca i ako režiséra. Ako jeden z mála režisérskych hercov sa vyznačoval tým, že na skúškach bol nesmierne tolerantný, až benevolentný k našim chybám a ľudským slabostiam a veľmi prísny a nekompromisný vo veciach zásadných. Človek Milan Lasica je ideálny spoločník: málovravný, vtipný, duchaplný, ironický, láskavý. Zakaždým, keď sa s ním stretnem, mám krajší deň.“

Peter Lipa, spevák: „Milan je výborný textár s veľmi dobrým prímerom. Všetky texty, ktoré mi dá, sú dobré, niektoré výborné. Niektorým textárom poviem, že toto sa mi nepáči a že sa mi to nehodí, pri Milanovi nie. Všetky texty, ktoré mi dal, sú zhudobnené. Navyše on je aj herec, ktorý mal vždy blízko k spevu a má vlastnú spevácku kariéru. Hovorí, že spieval už aj na Pražskej jari a to už je čo povedať.“

Peter Nagy, spevák, hudobník, autor, fotograf: „Milana Lasicu si veľmi vážim, dal československému humoru nový rozmer a dodnes sa ho snažia niektorí napodobniť. Jeho humor v spojení s Julom Satinským registrujem ako základ inteligentného čs. humoru, na ktorý dodnes mnohí spomínajú s úsmevom a slzami. Pamätám sa, ako sme sa úryvky z ich nahrávok učili v škole cez prestávky naspamäť a knihu Nečakanie na Godota som mal viac ráz prečítanú odpredu i odzadu.“

S Janou Kocianovou pri piesni *C'est si bon*, ktorá bola aj vo veľkom televíznom silvestri režiséra Jána Roháča a konferenciára Vladimíra Menšíka v roku 1977.

Kamil Peteraj, básnik, textár: „S Milanom Lasicom som zažil mnoho veľmi príjemných chvíľ, mám ho rád ako priateľa, noblesného človeka a hlavne intelektuála s neuveriteľne jasným, briskným a nadhľadovým myslením. Našej generácii dal veľmi veľa a nebojím sa povedať, že na mňa osobne, čo sa týka nášho slovenského okolia zo všetkých divadelníkov, či spisovateľov, zapôsobil práve on najinšpiratívnejšie.“

Marta Sládečková, herečka: „Pán Lasica je pre mňa anjel strážny. Dal mi krídla a naučil ma orientovať sa v hereckom svete. Bol to on, kto ma priviedol do Astorky. Ponúkol mi krásne úlohy v televízii, na javisku a nakoniec ma povýšil na svoju hereckú partnerku. Veľa ľudí si myslí, že pán Lasica stále srší humorom a je s ním permanentná zábava. Áno, býva aj taký, ale málokto vie, že je aj tichý, smutný a plachý človek.“

Stanislav Štepka, šéf Radošinského naivného divadla: „Ja viem, ktosi mu pred časom prilepil na chrbát to, čo sa ťažko odlepuje: Milan Lasica – intelektuálny humor. A pritom opak je pravda: v jeho dialógoch a textoch piesní sa intelektuálne dišputy a podobné kúsky vyskytujú zriedka. Teda výnimočne. Raz a navždy: Milan Lasica je slovenský ľudový autor a rozprávač. Jeden z najľudovejších a najslovenskejších. Nech mu je to natrvalo pripísané k dobru.“

• Autor je novinár a spisovateľ

Záber pred štyridsiatich rokov: Milan Lasica, Juraj Jakubisko a medzi nimi vtedajšia filmová hviezda Olga Schoberová

Život nesmí být nuda!

Neutuchající elán by úspěšné podnikatelce Margitě Obradovičové mohl leckdo z nás závidět. Sama o sobě říká, že má otevřenou slovanskou duši a nadevše miluje společnost. Její veselá povaha, silná vůle a odhodlání ji předurčily k tomu, aby své podnikatelské sny přeměnila ve skutečnost.

Psal se 7. leden roku 1991, když si otevřela svůj vlastní, na svou dobu nebývale luxusní kosmetický salón. Jakožto majitelka činžovního domu na pražské Ořechovce v něm vytváří krásné rodinné prostředí. Z každého detailu a maličkosti vyčítíte, co si salón Nicoletta klade za cíl – aby se v něm zákazníci cítili lépe než doma a rádi se vraceli. Třeba jenom uvelebit se v pohodlné sedačce, vypít si kávičko nebo deci vína. V takovémto příjemném rozpoložení jsem i já vstřebávala inspirativní životní příběh paní Gity.

V šesté pražské městské části je Vaše jméno pojmem, jako byste tu žila odjakživa. Vaše kořeny jsou ale na Slovensku. Co Vás sem přiválo?

Pocházím z hodně velké rodiny z jižního Slovenska, od Nitry. Doma nás bylo sedm dětí. Tím se ráda chlubím, za to jsem se nikdy nestyděla. Mělo to ostatně různé výhody. Jelikož jsem v pořadí šestá, mám starší sourozence a ti sem do Prahy přišli studovat. Tak to celé vzniklo. Když jsem se rozhodovala, jakou střední školu si vybrat, u nás v Nitře přicházela do úvahy jenom zemědělská a to jsem nechtěla. Los padl na hotelovou školu v Čechách, protože bratr, který už byl ženatý, mi nabídl možnost přebývat u něj. Ukázalo se ale, že výběr školy nebyl nejšťastnější. Když jsem celou jednu sezónu dělala ve Špindlerově mlýně za pár korun, po poradě s tatínkem jsem začala studovat diplomatickou školu v Moskvě. Ale na Špindlerův mlýn jsem nezanevřela. Seznámila jsem se tam tehdy totiž se svým prvním manželem, se kterým mám úspěšného třicetiletého syna a dvě krásná vnoučátka.

Jak jste zužitkovala nabyté diplomatické vzdělání?

Po studiích jsem nastoupila na německou ambasádu. Tam jsem se zapsala do historie jako první Češka, která dala sama

dobrovolně výpověď (!). K tomuto kroku jsem se rozhodla hned po sametové revoluci, protože jsem začala přemýšlet o vlastním podnikání a chtěla jsem se realizovat v něčem, co by mě bavilo. Byla jsem odhodlaná. S manželem jsme vlastnili na Ořechovce činžovní vilu, kde byl volný byt a napadlo mě využít tyto prostory pro nějaký kosmetický salón. No a tak jsme se do toho pustili.

Nebyl to od diplomacie ke kosmetice přece jenom trochu velký skok?

Mě věci spojené se zkrášlováním vždycky zajímaly. Už v dětství jsem stříhala kamarádky, to mě hrozně bavilo. Moje maminka mi vždycky říkala „ty moje módemanko“. Půjčovala jsem si, jako asi každá dospívající dívka, tajně její oblečení. Začátky podnikání ale nebyly lehké. Protože jsem nebyla ani kosmetička ani kadeřnice, potřebovala jsem pro salón personál. Na inzerát jsem si vytipovala možné zaměstnankyně a nebudu zastírat, že jako vystudovaná diplomatka jsem z nich tahala rozumy o tom, jak to v tomto oboru chodí. Dozvěděla jsem se tak, jaké potřeby vybavení a díky své perfektní paměti jsem si všechno zapamatovala. No, a podle toho jsem se začala zařizovat. Hodně mi pomohla hotelová škola, co se týče obchodu. Všechno do sebe krásně zapadalo. Vybuodovala jsem tak vůbec první kosmetický salón s kompletními službami v Praze! To se psal leden 1991.

Mají to podle Vás ženy – podnikatelky v něčem jednodušší? Pomohl třeba Vám osobně v něčem neodolatelný šarm, kterým oplýváte?

Já jsem na všechno musela přijít sama. Už v patnácti letech

jsem se naučila, že se musím umět o sebe postarat, a to mi přetrvalo až dodneška. Pamatuji si ty začátky před dvaceti lety, kdy pro mě byl třeba problém poslat nějakou fakturu. Tehdy jsem nevěděla, která bije. Jako ostatně všichni v té době. Toto nás nikdo nenaučil. Ale nebála jsem se na cokoli zeptat a postupně jsem se zorientovala. Řekla bych ale, že u žen, stejně jako u mužů, záleží zejména na osobnosti člověka.

Prozradíte, v čem spočívá tajemství Vašeho úspěchu?

Tím, že mám slovanskou povahu, tak jsem taková otevřená duše. Nemám tajnosti. Dokonce mám přezdívku v rodině pravdomluvka. Jsem svobodný člověk, jak ve financování, tak, dá se říct, i v osobním životě. Svoboda podle mě spočívá v tom, že je člověk bezprostřední, upřímný, nikomu nic nedluží. To učím i moje děti, každým coulem říkat pravdu. A takto se chovám i před zákazníky. Tento salón vlastně splňuje i to, co žena potřebuje. V dnešní době, kdy je každý vyčerpán, se u nás zákaznice zastaví a má čas si popovídat. S důvěrou se na mě obrací i úspěšné ženy z oblasti finančnictví, státní správy nebo kultury. Třeba režisérka Poledňáková ke mně chodí už dvacet let. Salón splňuje i takový obývací pokoj, kde si u sklenky vína nebo kávy sdělíme všechny novinky.

Před nedávnem jste se rozhodla předat žezlo své nástupkyni. Svůj zavedený salón jste pronajala nové majitelce. Obdaruvala jste ji nějakým poselstvím?

Salón součástí mého života nadále zůstává. Místo práce mě tam ale čekají jen samé příjemné, společenské povinnosti. Všechny nasbírané zkušenosti jsem se snažila nové majitelce

sdělit. Hlavně, že v podnikání je nesmírně důležitá etika. Může to znít jako fráze, ale držím se toho, co mě učili moji rodiče. Být poctivý, nikomu nic nedlužít, mít stále čistý štít. Ke každému klientovi se musíte chovat stejně, ať je to kamarád nebo cizí člověk.

Kromě kariéry jste stihla vychovat také dvě děti, vybudovat rodinné zázemí. Jak se Vám podařilo skloubit tyto náročné funkce dohromady?

Podnikání jsem nepřerušila, ani když se narodila moje dcera Nikola (podle které dostal salón jméno, pozn.red.). Ta teď prvním rokem studuje medicínu. Měla jsem ji poměrně pozdě, v osmatřiceti letech. Hodně mi pomohl můj druhý manžel. Vždycky mi zavolał, když bylo něco potřeba, pendlovala jsem mezi salómem a domovem, ale to mi nevadilo. Aspoň jsem byla stále štíhlá a ulítaná ... Vyhovovalo mi to, jsem akční typ člověka. Když je dlouho klid, tak ztrácím půdu pod nohama. Musím neustále něco zařizovat, jinak mám pocit, že jsem k ničemu. Miluju lidi a ráda se bavím. Nezkazím žádnou srandu. Život nesmí být nuda!

Jste v Praze nějakým způsobem se svými krajinami ve spojení?

Každoročně se účastním oslav založení Slovenské republiky na Žofíně a plavby parníkem k výročí SNP. Slovenky tvoří také část mé klientely. Vždycky mám hrozně dobrý pocit, když mi do salónu přijde zákaznice a já hned vím, kam ji zařadit. Na toto mám velmi vytríbené uši. Velmi ráda si v rodném jazyce popovídám. Okamžitě jsem ale schopná přepnout zpátky do češtiny a naopak.

Když jste se teď rozhodla trochu zvolnit, plánujete na rodné Slovensko jezdit častěji?

Určitě. Maminka nám zemřela před třemi lety a na Dušičky jsem dosud pouze posílala květiny. Teď je mi pětapadesát a rodiče si zaslouží, abych aspoň jednou za rok na hřbitov zajela. Budu mít také čas věnovat se širokému slovenskému příbuzenstvu a popovídat si třeba jen tak se sousedy. Opravdu se na to těším.

Margita Obradovičová (55)

- narozena na Slovensku v okrese Nitra
- vystudovala diplomatickou školu v Moskvě
- v roce 1991 založila první soukromý kosmetický salón v Praze na Ořešcovce
- je podruhé vdaná, z prvního manželství má syna, z druhého dceru
- v jejich žilách koluje modrá krev

Nová mladá perspektivní majitelka **Pavla Matěnová** získala zkušenosti s podnikáním na VŠE v Praze a také během četných pracovních pobytů v USA. Nabízené služby salónu se

rozhodla ponechat v původní podobě. Příjemnou novinkou snad bude jen prodloužená otevírací doba a pohodlná možnost objednání se přes internet. To vše hned letos na podzim. A salón Nicoletta najdete také na Facebooku.

Co všechno u Vás v salónu Nicoletta klientům nabízíte? Jaké služby mohou využít?

Každý z pracovníků našeho salónu krásy je profesionál, který prošel několika školeními tak, abyste mohli být spokojeni s výsledkem naší práce. Nabízíme kosmetické ošetření pleti vyhlášenou francouzskou kosmetikou Elements. Služby zahrnují čištění pleti, výživné masky, depilace a slavnostní večerní či běžné denní líčení. Vlajkovou lodí kadeřnictví je pak americká kosmetika Redken. Ta se řadí mezi špičkové vlasové přípravy z dílny firmy L'Oréal. Zastoupení této značky nám svěřilo své know-how, jak se nejlépe chovat k Vaším vlasům. Jsme proto jedno z mála kadeřnictví sídlící v Praze 6, které tyto špičkové služby nabízí. Navíc Vám vlasy rádi prodloužíme a zhuštíme, vyhlášené jsou i naše večerní a svatební účesy, které si u nás můžete objednat. Součástí salónu Nicoletta jsou i masáže, manikúra, pedikúra včetně gelové modelace nehtů a k dispozici je Vám i solárium a privátní finská sauna pro čtyři osoby. Jsme schopni uspokojit všechny Vaše potřeby související s Vaší krásou. A to za velmi přijatelné ceny!

• **Autorka je novinářka**

Salón krásy na Ořešcovce Nicoletta

Po - Pá: 9:00 - 20:00

So - Ne: 10:00 - 18:00

Najdete nás na adrese:

Nad Hradním Vodojemem 1084/39

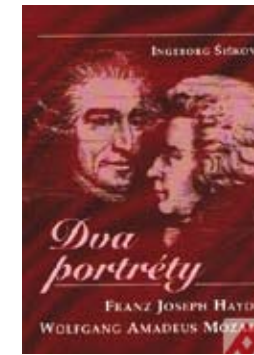
Praha 6 - Střešovice, 162 00

Možnost parkování!

Knižné novinky vo fonde SI

Dnes si dovoľm predstaviť tri knihy, ktoré vyšli v roku 2010, každá v inej krajine (Nórsko, ČR, SR), dve sú v slovenčine a jedna v češtine a slovenčine.

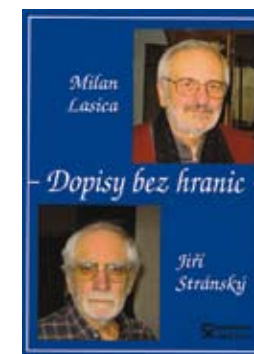
**Ingeborg Šišková: Dva portréty.
Franz Joseph Haydn,
Wolfgang Amadeus Mozart**

Ako sama autorka v poznámke určenej čitateľovi píše, zaoberá sa publikácia najmä tvorivým prínosom F. J. Haydna (1732 – 1809) a W.A. Mozarta (1756 – 1791). Jej cieľom je podnietiť čitateľa k počúvaniu hudobných diel a priviesť ich k zamysleniu sa nad tvorivým procesom, ktorý vrcholí v jednotlivých skladbách a dielach týchto hudobných veľikánov.

Zásľuhu na prehlbení kvalitatívnej úrovne hudby v druhej polovici 18. storočia, ako aj na podnecovaní k rozvinutiu jej expresívnej stránky, majú práve títo dvaja skladatelia. Z hľadiska klasifikácie vývojových línií v dejinách hudby predstavuje táto etapa aj prehlbenie protirečenia nielen v hudbe, ale aj v spoločnosti, je to obdobie revolúcií a vojen. Vydalo vydavateľstvo Biblioscandia v Osle.

**Milan Lasica, Jiří Stránský:
Dopisy bez hranic**

V rokoch 2008 a 2009 si lakonický Milan Lasica a štylisticky „rozevlátý“ Jiří Stránský vymieňali svoje nápady, myšlienky a postrehy o súčasnej dobe, o sebe, o pamäti osobnej aj spoločenskej prostredníctvom listov v Divadelných novinách. Tento žánr je v našom bežnom živote už takmer úplne nahradený stručnými sms správami či elektronickou poštou, v ktorých je čím ďalej viac priestoru pre nedbalý jazyk plný gramatických chýb a preklepov. Zato hlbokú myšlienku, bonmot či poéziu v nich nájdeme málokedy. Práve preto v roku 2010 vyšli tieto ich postrehy knižne v Nakladateľstve Andrej Šťastný v Prahe. Kniha sa číta takpovediac jedným dychom, pretože listy sú písané veľmi zrozumiteľným a ľudským jazykom, o čom svedčia aj neformálne oslovenia „Servus Jiří“ a „Nazdar Milane“.

Obidvoch pánov hádam netreba ani predstavovať, a tak len v stručnosti pripomeňme, že Milan Lasica (1940) vyštudoval dramaturgiu, začínal písaním autorských dialógov a scénok pre seba a svojho partnera Jula Satinského. Dnes pôsobí ako riaditeľ Štúdia L+S. Rozsiahla je jeho publikačná činnosť, dramatická a piesňová tvorba, ako aj herecká a režijná práca. Jiří Stránský (1931) bol ešte pred maturitou vylúčený z gymnázia, v roku 1953 obvinený z velezrady a odsúdený na 8 rokov do väzenia. Publikovať znovu začal až po roku 1989, v roku 1992 bol zvolený prezidentom Českého centra Medzinárodného PEN klubu. Začítajme sa do epistol týchto múdrych mužov, ktoré oslňujú ako krásna literatúra svojím obsahom a vzletnou formou.

John Palka:

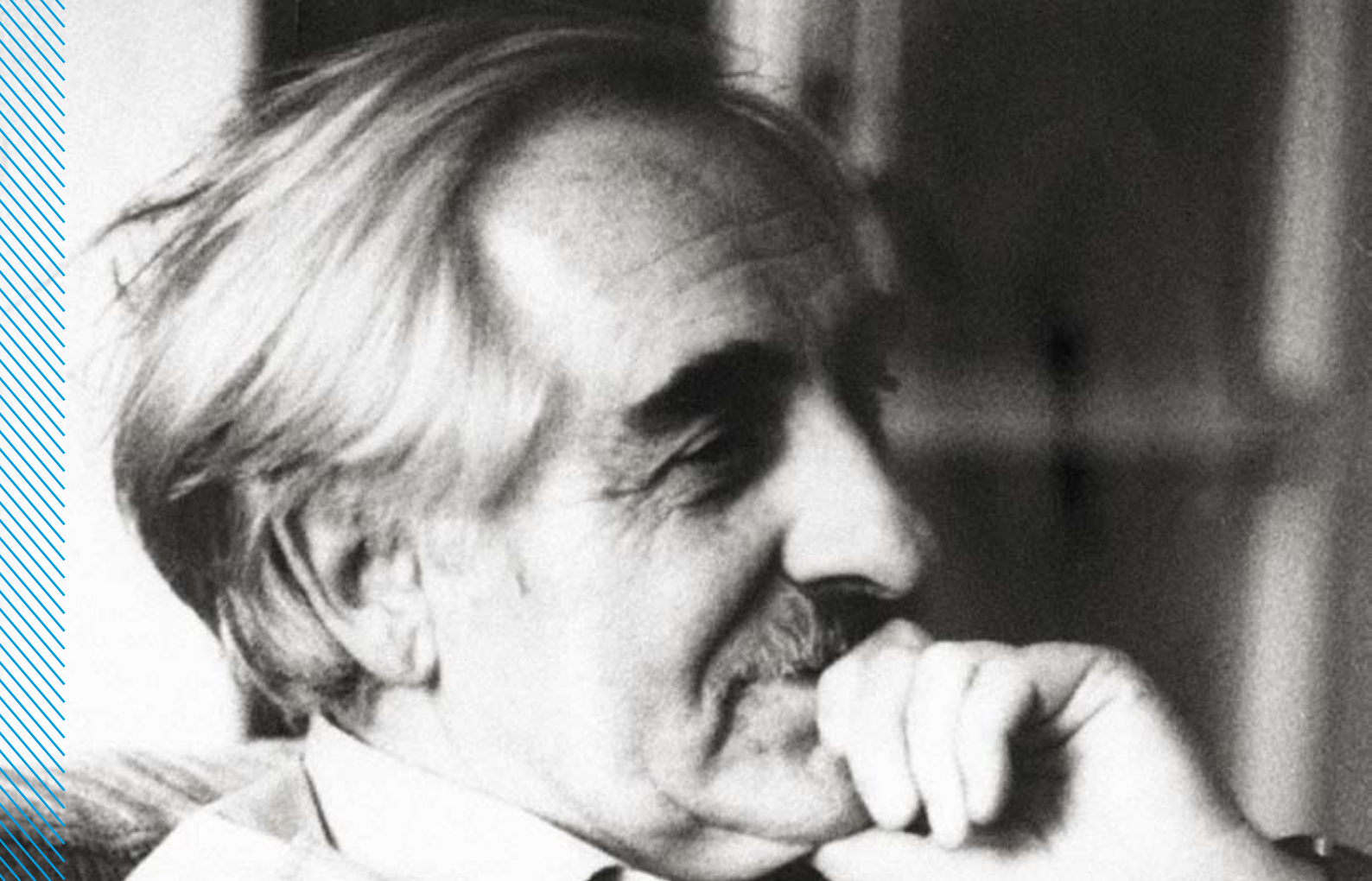
Moje Slovensko, moja rodina

Knihu napísal John Palka, narodený ako Ján Pálka v roku 1939, vnuk československého ministerského predsedu Milana Hodžu (1878 – 1944). John Palka sa narodil v exile v Paríži, vojnu rodina prežila v USA, v roku 1946 sa vrátili späť do Československa, ale v roku 1949 Pálkovi emigrovali znovu a usadili sa v USA. John Palka sa po ukončení vysokoškolských štúdií stal profesorom neurobiológie a 30 rokov prednášal na Washingtonskej univerzite v Seattli. Za svoje vrcholné dielo okrem rôznych vedeckých cien a uznaní považuje práve túto knihu, ktorá prináša pohľad do rodín Pálkovcov a Hodžovcov prostredníctvom jeho spomienok, zachovaných autentických materiálov z rodinného archívu, vtedajších i súčasných dokumentov a publikácií. Práve prevoz ostatkov Dr. Milana Hodžu z amerického Chicaga na národný cintorín v Marti-

ne v roku 2002 bol udalosťou, ktorá priviedla Johna Palku na myšlienku napísať túto knihu. Ako hovorí John Palka, mimochodom stále perfektnou slovenčinou, je potreba, aby sa aj spoločnosť za „veľkou mládkou“ dozvedela čosi viac o Slovensku, o jeho histórii a čiastočne aj o kultúre či etnografii.

stavebnej škole, kde sa vyučovalo aj kreslenie, a potom sa prihlásil na Slovenskú vysokú školu technickú. Od svojho pedagóga, známeho maliara Maximiliána Schurmana, aj tam veľa pochytil. Ostatné predmety ho veľmi nezaujímali, učil sa ich bez väčšieho záujmu a všetko okrem kreslenia považoval za nutné zlo.

Rozhodnutie stať sa filmárom sa u Viktora Kubala upevnilo, keď sa dostal k informáciám o úspešných filmoch Walta Disneyho a bratov Fleischerovcov. Spočiatku obdivoval kresleného kocúra Felixa, potom mu viac imponovala tvorba bratov Fleischerovcov, ktorí na filmovom plátne rozohrávali ľudské figúrky. Najväčšmi si obľúbil postavičku Pepeka námorníka. V tvorbe Viktora Kubala bol spočiatku veľmi viditeľný vplyv amerických filmov, až neskôr si začal raziť vlastnú cestu. Na svojom prvom pracovisku v Ústave pre školský a osvetový film nakrúcal Viktor Kubal roku 1942 čiernobiely film Únos, ktorý však nedokončil. O rok neskôr prekvapil slovenského diváka prvým slovenským animovaným filmom Studňa lásky, ktorý vytvoril na motívy povesti o Trenčianskom hrade. Do histórie siahol aj pri svojom ďalšom celovečernom kreslenom filme Kravavá pani. Tentoraz sa inšpiroval životným príbehom Alžbety

nok kresbu čo najjednoduchšiu, zrozumiteľnú, a iba keď je to nevyhnutné, s minimálnym slovným sprievodom," povedal majster ceruzky, ako nazývali Viktora Kubala. Jeho kresby, podobne ako on sám, prechádzali vývojom a postupne sa dopracoval ešte k väčšej skratkovitosti – necítil potrebu obrázok vykresľovať a dlho sa s ním hrať. Vzrušovala ho nekomplikovanosť, jednoduchá, neprešpekulovaná čiara. Iné to bolo s nápadom a jeho filozofiou. Nikdy netúžil po tom, aby sa jeho karikatúry a filmy približovali a podobali západným karikatúram a animovaným filmom, ktoré boli po výtvarnej stránke dokonalé, ale málokedy v nich bola myšlienka. On chcel zakaždým povedať niečo dôležité a tomu podriaďoval celú svoju tvorbu.

Z redakcie Roháča odišiel Viktor Kubal v roku 1964 pre nezhody s nadriadenými. Doma mal ženu a dve malé deti a zrazu nevedel, čo bude robiť, kde sa zamestná. Skúsil šťastie s kamerou, ktorú si upravil na jednookienkové snímanie, potom si dal k stolu svetlá, vymyslel námet vtipného príbehu, dej nakreslil, nasnímal, film dal vyvolať a odišiel s ním do filmových ateliérov na bratislavskú Kolibu, či by nemali o niečo podobné záujem. Mal šťastie a o pár týždňov sa zamestnal v oddelení animovanej tvorby, kde pracoval ako režisér a animátor Československého filmu. Viktor Kubal vytvoril okrem troch celovečerných animovaných filmov vyše štyristo krátkometrážnych filmov, desiatky večerníčkov a nezabudnuteľných televíznych seriálov, napríklad Puf a Muf, Kocúrko, Janko Hraško, Dita, Panák z križovatky a iné. Napísal aj niekoľko kníh pre deti a mládež. Za svoje filmy dostal viacero ocenení, nielen doma, ale aj v zahraničí. Chodievali mu pozvánky na podujatia animovaného filmu z celého sveta, ale málokedy sa niekam vybral. Najlepšie sa cítil so svojimi postavkami doma. Aj dovolenky, na ktoré ho nahovorila manželka, najčastejšie prežal v hotelovej izbe s ceruzkou v ruke. Osud sa s Viktorom Kubalom nemilosrdne pohral, keď tri roky pred smrťou dostal mozgovú porážku. Týždeň bol v kóme, z ktorej sa síce prebral, ale ceruzku viac do ruky nezobral. Zomrel 24. apríla 1997.

• Autor je historik, v.s. pedagóg, básnik a spisovateľ

Bátoriovej. Vari najznámejším Kubalovým filmom je Zbojník Jurko, ktorý vznikol na motívy príbehu o slávnom zbojníkovi Jánošíkovi. Potom nakrútil ešte tri krátkometrážne filmy.

Od polovice minulého storočia bolo o Viktorovi Kubalovi počuť viac ako o karikaturistovi ako filmárovi. Stál pri výtvarnom profilovaní humoristického časopisu Roháč. V jeho redakcii zakotvil na dlhých dvanásť rokov. Mal svojský rukopis a svojské postoje ku karikatúre. „Karikaturista pracuje a vie iba toľko, že na všetko, čo by chcel povedať, je jeho život krátky. Možno preto som si vybral na stvárňovanie myšlie-

Kresliar vtipov, karikaturista

Viktor Kubal (* 20. 3. 1923 – † 24. 4. 1997)

O karikaturistovi a nestorovi slovenského kresleného filmu Viktorovi Kubalovi bolo známe, že sa nikam nepohol bez kúska papiera a krátkej ceruzky s gumou na konci. Kreslil si svoje nápady a niekedy stačilo, že si poznačil iba slovo. Doma sa naň pozrel a hneď vedel, čo chce nakresliť. Tak nejako vznikali jeho prvé karikatúry a rozkošné postavičky, ktoré trpezlivo rozkresľoval a dával do pohybu, čím vytvoril prvé slovenské animované filmy.

Životný film Viktora Kubala sa začal odvíjať 20. marca 1923 vo Svätom Jure pri Bratislave. Od malička rád kreslil a od chvíle, keď videl prvý film, tak mu učaroval, že jeho ďalšie smerovanie bolo viac ako jasné. Vo svojom živote nakreslil karikatúr a kreslených vtipov neúrekom, ale rád si spomínal aj na tie prvé. Prvú karikatúru nakreslil niekedy začiatkom päťdesiatych rokov do novovznikajúceho humoristického časopisu Roháč, keď ho o to poprosil kamarát šéfredaktor. Pamätal sa aj na to, že za honorár kúpil svojej nastávajúcej svadobnú kyticu. A nezabudol zavtipkovať, že buď boli také

vysoké honoráre, alebo kvety nestáli veľa, lebo kytica bola také obrovská, že ho nebolo ani vidieť.

Svoj úplne prvý vtip nakreslil v štvrtej ľudovej triede. Rodina Kubalovcov vtedy bývala v Terchovej, kde sa chlapi v krčme často pobili. Nebolo ťažké nakresliť človeka, ako uteká s nožom v chrbte... Desiatročný Viktor Kubal bol už skúseným filmovým divákom. Nadchýnali ho najmä grotesky, na ktoré sa vedel pozeráť celé hodiny. Doma ho nevolali inak ako kinár. Svoje prvé filmárske pokusy kreslil tušom na filmový pás. Ako dvanásťročný nakreslil tank prechádzajúci cez prekážky a štart lietadla. Vtedy sa rozhodol, že pôjde ďalej za svojim kresliarskym snom. Po skončení ľudovej školy chodil do školy umeleckých remesiel v Bratislave, kde sa dostal do triedy fotografa a takisto filmárskeho fanatika Karola Plicku. Jeho učiteľom kreslenia bol známy slovenský maliar Ľudovít Fulla. V škole sa naučil triky používané pri tvorbe kreslených filmov a už ako štrnásťročný vlastnil tridsaťpäťmilimetrovú kameru a trikový stôl. Viktor Kubal pokračoval v štúdiu na dvojročnej

Ladislav Mňačko

Nepokojná novinářská duše a hledač pravdy

Nestává se často v posledních letech, aby příbuzní zesnulých literátů kromě rukopisů či jiných písemností věnovali institucím i jejich věcnou pozůstalost. Stalo se tak v případě Ladislava Mňačka. [Vdova po tomto významném slovenském spisovatelovi a novináři Eva Mňačková v závěti odkázala Památníku národního písemnictví v Praze nejen manželovu knihovnu, ale i veškeré vybavení jeho pracovny. Instalována byla v jednom z objektů Památníku národního písemnictví, v Pelléově ulici v Praze 6 – Dejvicích.](#)

14. února se při příležitosti otevření v těchto prostorách konal večer věnovaný této jedné z nejvýraznějších spisovatelských a novinářských osobností druhé poloviny 20. století v Československu. Nad akcí s názvem [Ladislav Mňačko – Odchody a návraty](#) převzal záštitu velvyslanec SR v ČR Ing. Peter Brňo a rakouský velvyslanec v ČR Dr. Ferdinand Trauttmans-

dorff. Zřizovatelem byl Památník národního písemnictví ve spolupráci se Slovenským institutem v Praze a Literárním informačním centrem.

Úvodního slova se ujal ředitel Památníku národního písemnictví Zdeněk Freisleben, který vyzdvihl osobnost Ladislava Mňačka a jeho vztah k hlavnímu městu České republiky. O významu tohoto světově uznávaného spisovatele pohovořili i oba přítomní velvyslanci a Alexander Halvoník, ředitel Literárního informačního centra v Bratislavě, který spisovatele ocenil jako představitele světové literatury a přítomné seznámil s překlady jeho děl do všech evropských a mnoha neevropských jazyků. Moderace vzpomínkového večera se ujali Viera Kučerová ze Slovenského institutu a Vladimír Uhlík z PNP. O hudební program se postarali studenti Pražské konzervatoře.

Humorně laděnými vzpomínkami na natáčení filmu *Smrt si říká Engelchen* zpřijemnil atmosféru herec a režisér Jan Kačer. Jak sám říká, k ztvárnění hlavní role se dostal "jak slepej k houslím". Ač Mňačkovu knihu četl a předloha se mu moc líbila, byl tehdy režisérem a hercem v Ostravě a film neměl rád. Ale když mu jednoho krásného dne zavolal sám režisér Elmar Klos, ješitnost zvítězila. A jak to tak v životě bývá, paradoxně měl film obrovský úspěch. Byl oceněn na festivalu v Moskvě. Jan Kačer tam poprvé pocítil, jaké je to být opravdovou hvězdou. Díky plakátům 30 na 30 metrů s jeho vyobrazeným portrétem jej fanoušci poznávali a obdarovávali karafiáty a vínem. Některá moskevská přátelství přetrvala dodnes.

Na akci byl přítomen také novinář a spisovatel Jozef Leikert, autor monografie *Taký bol Ladislav Mňačko*. Vykreslil v ní portrét člověka, který se v životě dopustil mnoha omylů, ale „netrval na nich, ba dokonce se z nich dokázal poučit.“ Autor se netajil tím, že je mu osobnost Ladislava Mňačka sympatická a uměleckou, politickou i společenskou činnost tohoto literáta zhodnotil následovně:

Ladislav Mňačko se narodil na moravsko-slovenském pomezí a po rodičích se v něm smíchala mentalita dvou národů. Později vyrůstal přímo v kulturním centru Slovenska, Martině, kde jej navždy poznamenaly zážitky z proletářského

prostředí. Po roce 1933, s nástupem Hitlera k moci, měl pocit, jakoby mu někdo "skočil na krk", a tohoto pocitu se do smrti nezbavil.

V mládí prošel koncentračními tábory, pracovními tábory, z donucení si vyzkoušel těžkou práci horníka a byl i vězněm na útěku. Koncem druhé světové války se opět vrátil na Moravu, na Valašsku se zapojil do partyzánského odboje a nasbíral

tak zážitky, ze kterých se zrodil román *Smrt si říká Engelchen*. Po válce odstartoval kariéru v redakci *Rudého práva* v Praze a *Pravdy* v Bratislavě. V této době napsal i své první knihy a divadelní hry, které jej zviditelnily.

Ve své tvorbě pokračoval jako redaktor a dvojnásobný šéfredaktor *Kultúrneho života*. Stalo se tak v období, kdy se tento týdeník stal tribunou obrody myšlení celé kultury na Slovensku. Se svojským temperamentem se angažoval proti dogmatismu a schematismu. Právě tehdy se zrodil typický Mňačko. Buřič, hledač pravdy, zastánce spravedlivých. A takový potom zůstal celý život. Věrný svým ideálům nikdy nepoznal hranice mezi přesvědčením a skutkem. V duchu tohoto přesvědčení odešel na protest proti politice státu do Izraele. Nemyslel přitom na důsledky, které následovaly. Vyloučení z komunistické strany, ztráta občanství, odebrání všech titulů a ocenění. Ač byl později rehabilitován a dostalo se mu zadostiučinění, odešel v roce 1968 na protest proti invazi spojeneckých vojsk opět do emigrace a usídlil se v Rakousku. Po sametové revoluci dlouho neváhal a vrátil se domů, na Slovensko. Protože ani tehdy, přes svůj věk a nabyté zkušenosti, mu nic v naší společnosti nebylo lhostejné. Probudil se v něm znovu ten nepokojný novinář.

Jozef Leikert se vyznal, že k Ladislavu Mňačkovi má kladný vztah a chová k němu patřičnou úctu. Ne však nekriticky. Mňačko byl mimořádně zajímavou a svéráznou osobností. Podle jeho slov se nejedná se o posouzení toho, zda vykonal hodně nebo málo, zda někomu ublížil nebo pomohl. Jde především o to, abychom porozuměli jeho chování, dokázali jej pochopit, odsoudit i obhájit. [Protože, jak řekl spisovatel Ladislav Ťažký – Mňačko nebyl ani zašpiněný, ani očištěný. Byl jen nepochopený.](#)

Foto: Archív F. Zlocha

Text: MIRJANA ŠÍŠOLÁKOVÁ

CESTOPIS

šie „dobrodružstvo“ svojho života nezažil ani ako pilot, ani ako turistický sprievodca. Súvisí s jeho povoláním.

Pomoc rozvojovým krajinám

Takmer celý život pracoval František Zlocha v Nováckych chemických závodoch. Prešiel rôznymi pracovnými postami: od laboranta cez majstra, zmenového technika, zástupcu vedúceho, neskôr bol vedúcim spracovania plynov. Z tohto postu odišiel v r. 1977 ako 39-ročný v rámci technickej pomoci rozvojovým krajinám do [Angoly](#). Bývalá portugalská kolónia získala nezávislosť 11.11. 1975 a bola prijatá do OSN. OSN požiadala všetky členské štáty, aby poskytli Angolskej republike technickú pomoc. V rámci tejto technickej pomoci vyslalo Československo 30 člennú skupinu, pravdepodobne najväčšiu, aká kedy v rámci technickej pomoci rozvojovým krajinám vycestovala. Československí odborníci mali znovu uviesť do prevádzky celulózo-papierenský kombinát v mestečku Alto Catumbela, v tej dobe najväčší na africkom kontinente. Časť kombinátu sa podarilo obnoviť behom dvoch mesiacov tak, že kúpili celulózu z Brazílie, uviedli do chodu papierenský stroj č.1 a začali vyrábať papier. Treba zdôrazniť, že krátko po vyhlásení nezávislosti vypukla v Angole občianska vojna. Stáli v nej proti sebe vládnuca MPLA, Strana práce, pod vedením prezidenta republiky Agosthina Neta, podporovaná Sovietskym zväzom, Kubou a ďalšími socialistickými štátmi a UNITA, s vodcom Jonasom Savimbim, podporovaná USA pro-

stredníctvom Juhoafrickej republiky. František Zlocha: „Tým, že sa začal vyrábať papier ako konečný produkt, aj všetky materiály na prvom zjazde MPLA Strany práce boli tlačene na tomto papieri a na každom hárku formátu A4 bolo v hlavíčke uvedené, že je to papier vyrobený angolskými robotníkmi, pod vedením československých expertov. Bola to pre nás veľká česť a sláva, ale tým sme na seba upozornili našich neprajníkov, vtedy protivládnu stranu UNITA. Začali nám robiť sabotáže, ktoré sa, našťastie, vždy podarilo odstrániť, ale potom im ich dobrodinci a podporovatelia z opačného tábora dali rozum, že keď sabotáže nestačia, aby zlikvidovali tých, ktorí kombinát riadia, t.z. československých expertov a domáciach, ktorí takisto boli schopní pracovníci. [A tak 12. marca 1983 na svitaní nás všetkých 66 Čechoslovákov a ďalších 65 pracovníkov, ktorých označili za Portugalcov, zajali. Zajala nás armáda UNITY, podľa mojich odhadov asi dva a pol tisícová, ktorá obsadila mestečko Alto Catumbela.](#) V kombináte urobili deštruktívne práce, niečo vyhodili do vzduchu a odvtedy kombinát nepracuje. V r. 2010 som mal možnosť navštíviť znovu Angolskú republiku a bol som sa pozrieť na všetkých krásnych miestach, ktoré som poznal za môjho života v Angole. Samozrejme, najviac ma zaujímal osud celulózo-papierenského kombinátu. Všetko je v ruinách, od toho dňa, ako nás zajali, prestal pracovať.“

Pokračovanie v budúcom čísle Listy 2

Zajatec

Na letisku v známom baníckom meste Prievidza na Hornej Nitre pôsobí už vyše 60 rokov úspešný Aeroklub. Založili ho v r. 1950. Od roku 1953 je jeho členom a posledných 10 rokov aj prezidentom dnes 72-ročný pán František Zlocha:

„V päťdesiatych rokoch sa lietanie považovalo za šport, ktorý sa dá zneužiť proti republike, lebo s lietadlom možno preletieť za hranice. Preto nás veľmi kádrali, najviac pilotov a radistov. Viac som začal lietať, až keď som sa v r. 1959 vrátil z prezenčnej vojenskej služby. Odvtedy, chvalabohu, že mi zdravie slúži aj po všetkých peripetiách, ktoré som prežil, sa ešte stále môžem tomuto športu venovať. Roky som bol tajomníkom a už 10 rokov som prezidentom Aeroklubu Prievidza. Myslím si, a aj podľa vyjadrení domácich aj zahraničných návštevníkov, ktorí k nám prichádzajú, má tento Aeroklub dobré výsledky. Organizujeme domáce, ale hlavne zahraničné podujatia. Žiaľ, naše priestory sú stiesnené, nemáme sa kam ďalej rozširovať a tým sme obmedzení kapacitou pri súťažiach. Mnohých pretekárov musíme odriecť. Tak

to bolo napr. aj v r. 2010, keď sme organizovali Majstrovstvá sveta pri príležitosti 60. výročia založenia Letiska Prievidza.“ Pán František Zlocha sa narodil v Topoľčanoch, mladosť prežil v Novákoch, od r. 1959 žije v Prievidzi: „Veľmi rád som počúval rozprávanie starého otca, ktorý bol osem rokov v zajatí na Sibíri v Kansku. Možno tam mám rodinu, lebo to neboli klasickí zajatci v klasickom zajateckom tábore, ale pracovali na gazdovstvách, žili v rodinách, a osem rokov je predsa len osem rokov. Keď ich ako zajatcov prepustili, celý rok cestovali domov. Cez Vladivostok, loďou okolo celého sveta, do Hamburgu a odtiaľ domov. Z týchto ciest mal, samozrejme, svoje zážitky a ja som úplne hltal jeho rozprávanie. Pre mňa to bolo ako dobrodružstvo, nevidel som v tom utrpenie a biedu, ktoré musel prežívať. Preto som aj ja rád cestoval, rád som čítal dobrodružné romány a knihy a okrem toho som našiel záľubu v lietaní.“ Svoju záľubu v cestovaní vyriešil pán Zlocha v rokoch, keď sa u nás nedalo voľne cestovať tak, že sa stal sprievodcom cestovnej kancelárie. Ale najdramatickej-

kde tvorili dostatočne početnú komunitu, si vytvárali vlastnú cirkevnú organizáciu.

Ďalšia vlna srbskej migrácie z Osmanskej ríše nastala po neúspešnom pokuse definitívne vytlačiť Turkov zo západného Balkánu. Do vojenského ťaženia zorganizovaného Vojenskou radou vo Viedni sa zapojili i osmanskí Srbi. Ich povstanie však bolo potlačené a viac ako 37 000 srbských rodín sa pred hroziacim krutým revanšom vydalo v roku 1690 na masový exodus do Uhorska. Značná časť Srbov sa v rámci migrácie nazývanej v srbskej histórii Velika seoba Srba usadila na území dnešného Slovenska, v Šaštíne, Holíči, Trnave, Šali, Bratislave a na Žitnom ostrove. Najväčší počet srbských rodín na čele s patriarchom Arsenijom Čarnojevičom prišiel do Komárna, v dôsledku čoho sa Srbi v tomto meste stali najpočetnejšou etnickou skupinou. Význam Komárna pre srbskú komunitu zvýraznilo i ustanovenie dočasného sídla patriarchátu a tým i celej srbskej pravoslávnej cirkvi. Toto mesto nebolo vybrané náhodne. Už od roku 1511, teda presne pred 500 rokmi, tu bol založený srbský pravoslávny zbor s vlastným chrámom. Okrem duchovenstva a šľachty sa do dunajského prístavu ukryli i srbskí kupci a remeselníci, ktorí tak stáli na začiatku príbehu komárňanských lodeníc ako najvýznamnejšieho strediska lodiarskeho priemyslu na strednom toku Dunaja. Na prelome 17. a 18. storočia pravoslávna komunita Srbov

na sever od Dunaja zažívala svoje „hviezdne obdobie“. V osemtisícovom Komárne žilo okolo 2500 Srbov, početné komunity sa utvorili i v Modre, Pezinku a okolí Trnavy, ba i priamo v „slovenskom Ríme“. Ešte v roku 1826 tu existoval srbský náboženský zbor s cerkvou a vlastným kňazom. Po vytlačení Turkov z Uhorska sa rakúsko-osmanská vojenská konfrontácia presunula z oblasti horného toku Dunaja južnejšie, na územie tzv. Vojenskej hranice. Prítomnosť srbských čajkárov na hornom toku Dunaja stratila vojenské opodstatnenie a tak veľká časť z nich prijala roku 1751 ponuku cisárskeho dvora na presídlenie do Bačky, kam bola okrem komárňanskej riečnej flotily odvelená i posádka z Ostrihomu a Rábu. S posunom vojenskej hranice na juh sa hornouhorské srbské enklávy stávali z vojenského hľadiska nezaujímavé. Postupne sa i hospodárske a ekonomické centrum Uhorska presúvalo do Budína a Pešti. Sociálna štruktúra srbskej komunity na Slovensku bola tvorená prevažne mestským obyvateľstvom. Od polovice 18. storočia sa pod vplyvom každodenných kontaktov s inoetnickým, slovenským a maďarským prostredím urýchlila asimilácia Srbov. Po osvojení slovenčiny a maďarčiny a pomaďarčení rodinných mien ostávalo pravoslávie posledným znakom ich pôvodnej etnickej identity.

Pokračovanie v budúcom čísle Listy 2

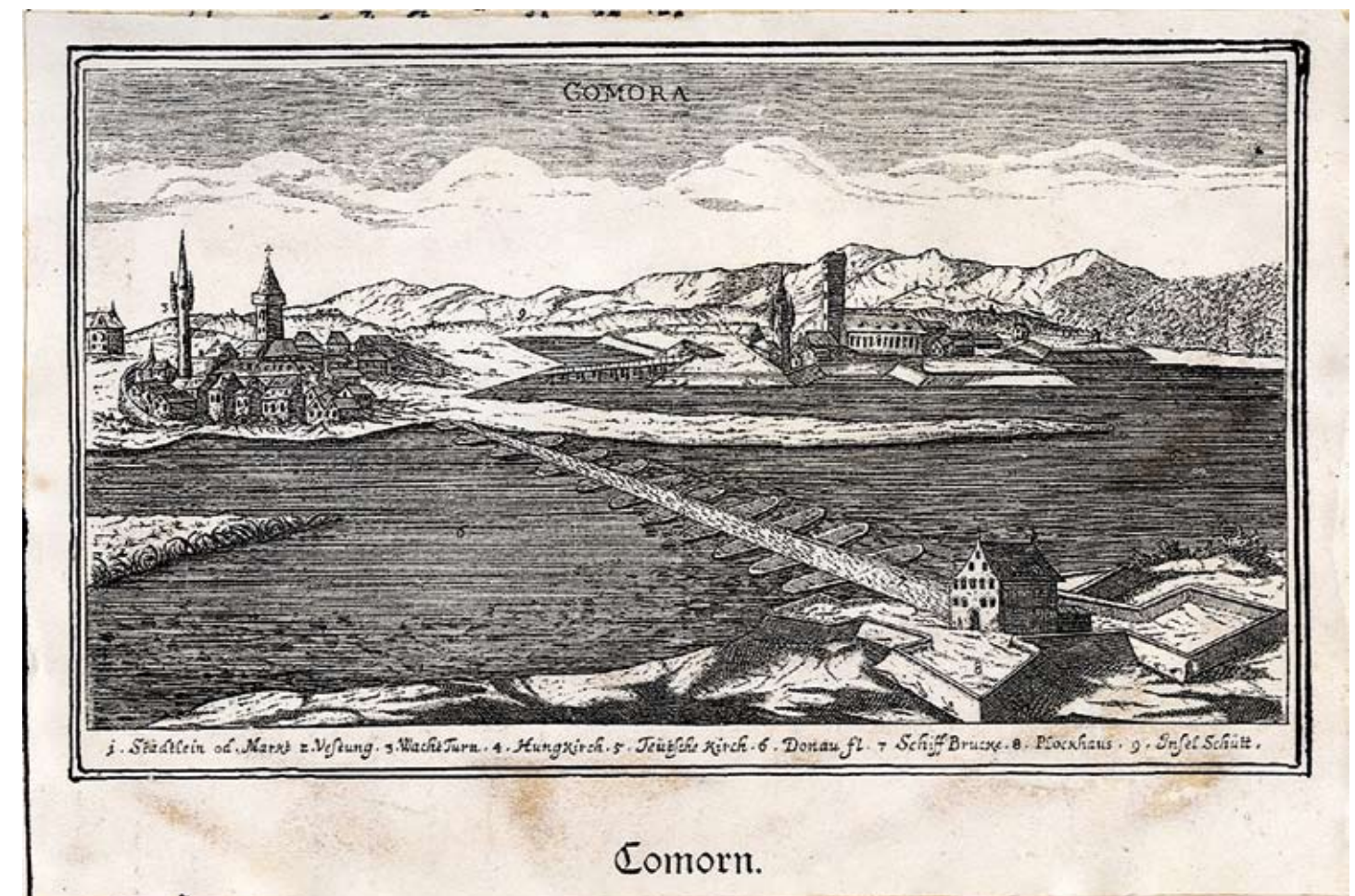
Srbi na Hornom Dunaji ~~~

V tomto roku oslavujú príslušníci srbskej menšiny na Slovensku 500. výročie prvej písomnej zmienky, týkajúcej sa založenia srbskej pravoslávnej farnosti v Komárne. Z hľadiska počtu patria dnes Srbi k najmenším etnickým komunitám, ich stopa v kultúrnych dejinách tejto krajiny je ale hlbšia, ako sa na prvý pohľad môže zdať.

Obyvateľstvo označované dobovými prameňmi ako Srbi, resp. Ráci sa na území na sever od Dunaja usídlilo už od druhej polovice 15. storočia. Keď v dôsledku expanzie Osmanskej ríše zanikli posledné zvyšky srbského štátu, hľadala srbská šľachta azyl u svojho uhorského spojenca. Pod ochranu svätoštefanskej koruny sa spolu s ňou dostali i početné rodiny poddaných, mešťanov a vojakov. Srbské kolónie vznikli najmä na Záhorí, kde po bitke pri Moháči roku 1526 dostali donácie viacerí srbskí vojenski velitelia. Medzi najvýznamnejšie rody patrili Bakičovci, vlastníci šaštínskeho panstva so sídlom na hrade Ostrý Kameň a Ovčarevičovci, sídlajúci vo Vysokej na Morave. Západné Slovensko sa spolu s príslušnými

oblastami dolného Rakúska a severozápadného Maďarska stalo priestorom, na ktorom sa v masovom meradle usídlili srbskí, chorvátski a v menšej miere i slovinskí utečenci.

Charakteristickým znakom srbskej kolonizácie v 16. – 17. storočí bol jej vojenský charakter. V pohraničných oblastiach pozdĺž riek Dunaj, Váh, Hron, Nitra a Tisa sa spolu so svojimi rodinami usadzovali vojaci slúžiaci v riečnom vojenskom lodstve. V histórii sú známi pod menom čajkári (podľa čajky – názvu malej a pohyblivej lode) alebo nasadisti. Tvorili dôležitú a veľmi cenenú súčasť protitureckej obrany, boli preto obdarení významnými privilégiami a výsadami. Najvýznamnejšie srbské kolónie vznikli v Komárne, ktoré sa stalo centrom hornouhorskej čajkárskej flotily a v Šali. Komárno sa od polovice 16. storočia stávalo centrom naddunajských Srbov, v ktorom sa usadzovali popri prevažujúcich vojakoch i remeselníci a obchodníci utekajúci z Osmanskej ríše. Významným diferenciačným znakom Srbov od okolitého obyvateľstva bolo pravoslávne náboženstvo. V Komárne, Šali, Trnave a všade tam,

Comorn.

„Ten, kto stratí svoju vlasť, stratí všetko.“

Bagrat Šinkuba. Poslední z odešedších, 1988

Abcházsko

17 rokov „nezávislosti“

Abcházsko sa nachádza na križovatke obchodných ciest a vzájomných pôsobení kultúr na severe Kolchidskej nížiny. Má mierne podnebie, je bohaté na cenné subtropické ovocie, liečivé a reliktné rastliny a je vynikajúcou rekreačnou oblasťou. Zároveň predstavuje z vojensko-strategického hľadiska významný most spájajúci východnú Európu s územím Zakaukazska a Malou Áziu. Domorodé obyvateľstvo Abcházska predstavovali od staroveku Abcházci, ktorých jazyk je príbuzný Čerkesom (Adigom), žijúcim na severozápadnom Kaukaze, a Abadzom. Jazyky týchto národov patria k abcházsko-čerkeskej rodine, ktorá však nemá žiadne genetické vzťahy s kartvelskou (južnou kaukazskou) jazykovou rodinou, do ktorej patria Gruzínci (Šnirelman, 2003).

Po mnohé stáročia vyplňal históriu abcházskeho národa boj za nezávislosť. Najprv to bol boj proti Osmanskej ríši, po-

tom proti Ruskej ríši a proti Gruzínsku v rôznych podobách (menševická republika, Gruzínska sovietska socialistická republika).

Gruzínsko-abcházsky konflikt modernej doby má hlboké historické korene. Na začiatku 19. storočia bolo Abcházske kniežatstvo pod formálnym protektorátom Osmanskej ríše.

V roku 1810 sa započalo začleňovanie kniežatstva do Ruskej ríše a pred r. 1864 bolo de facto autonómne. V dôsledku protiruského povstania v roku 1866 (povstanie vyvolalo zrušenie Abcházskeho kniežatstva a prevod Abcházska pod ríšsku jurisdikciu) a udalostí rusko-tureckej vojny v rokoch 1877 – 1878 bola značná časť Abcházcov vyhnaná (alebo donútená k emigrácii) za hranice Ruskej ríše. Na prelome 19. a 20. storočia bol Suchumský okres súčasťou Kutaiskej gubernie (provincie) a potom sa podriaďoval ruskej kaukazskej

správe v Tbilisi. V rokoch 1904 – 1917 bolo mesto Gagra a jeho príslušné územie súčasťou okresu Soči Čiernomorskej gubernie. V predrevolučnom období bolo teda územie dnešného Abcházska rozdelené medzi rôzne správne a územné celky Ruskej ríše (Lakoba, 1993).

Až do druhej polovice 19. storočia žilo v Abcházsku takmer výhradne obyvateľstvo abcházskeho pôvodu. Po ukončení kaukazskej vojny (máj 1864) a likvidácii autonómneho Abcházskeho kniežatstva (jún 1864) sa prudko zvýšil masový exodus horalov z ich vlastí do Turecka. Násilné presídlenie bolo vyprovokované a podporovali ho tak ruské, ako aj turecké úrady. Toto obdobie svojej histórie nazývajú Abcházci „mahadžirstvo“ (v zmysle „vyhnanstvo“). K najmasovejšiemu vystaňovaniu Abcházcov došlo po národných povstaniach v rokoch 1866 – 1867 a 1877 – 1878, kedy boli násilne vysídlení obyvatelia severozápadného, stredného a horského Abcházska. Okolo päťsto tisíc potomkov abcházskych mahadžirov žije dnes v Turecku, Sýrii, Jordánsku, Grécku, Austrálii, Nemecku, USA, Anglicku, Holandsku, vo Francúzsku a v ďalších krajinách, kde tvoria abcházsku diasporu.

V dôsledku vojenských akcií v roku 1877 opustila svoju vlasť viac ako polovica abcházskeho obyvateľstva. Bola to najmohutnejšia vlna mahadžirstva – územie medzi riekami Psyrcha a Kodor bolo úplne vyľudnené. Mesto Suchumi a okolie začal osídľovať kdekto, len nie Abcházci. Od polovice 60. rokov 19. storočia sem smerovalo množstvo migrantov, čo veľmi rýchlo viedlo k tomu, že sa Abcházsko stalo etnicky zmiešanou krajinou. Svoje obce tu zakladali Gréci, Arméni, Rusi, Bulhari, Estónci, Nemci a ďalší, najviac však Gruzínci (väčšinou Mengrelovia) (Lakoba, 1993).

Po februárovej revolúcii v roku 1917 došlo k pokusu o

politické sebaurčenie Abcházska. Abcházski národní vodcovia podporovali myšlienku štátnej integrácie severokaukazského regiónu do Horskej republiky, ktorá bola vyhlásená v máji 1918. V júni 1918 vstúpila do Abcházska armáda Gruzínskej demokratickej republiky. 31. marca 1921 bola vyhlásená Abcházska sovietska socialistická republika, čo znamenalo obrodzenie národnej štátnosti Abcházska. V decembri 1921 podpísalo Abcházsko s Gruzínskom zmluvu o spolenectve, ktorá medzi oboma štátmi konštitovala de facto federálne vzťahy. Avšak v roku 1931 bolo Abcházsko začlenené do Gruzínska ako autonómna republika (Ančabadze, 1994). Najpočetnejšie presídľovanie Gruzíncov do Abcházska sa odohrávalo v rokoch 1937 – 1953, konkrétne išlo o ich prisťahovanie do abcházskych dedín, ale i osídľovanie gréckych obcí, ktoré sami Gréci opustili v roku 1949 po svojej deportácii z Abcházska. V tomto období prebiehala celkom otvorená štátna politika nútenej asimilácie Abcházcov (Lakoba, 1993). Pri politických represiách zahynulo veľa významných predstaviteľov abcházskeho ľudu. Presadzovala sa politika pogruzínčovania Abcházska: vyučovanie abcházskeho jazyka bolo zo školských osnov vylúčené a nahradené gruzínčinou (takisto došlo i k výmene pedagógov); abcházske písomníctvo bolo prevedené z latinky (zavedenej v roku 1928) na gruzínsky grafický základ (od roku 1954 potom na cyriliku), abcházske miestne názvy boli nahradzované gruzínskymi; sociálny rozvoj Abcházcov sa stával problematickým atď. Gruzínci boli presídľovaní na územie Abcházska z vnútorných oblastí Gruzínska (Ančabadze, 1994; Lakoba, 1993).

Pokračovanie v budúcom čísle Listy 2

• Euro Jazz •

Rozhovor s dramaturgom internetovej hudobnej stanice Euro Jazz Petrom Vidomusom. Ako už názov napovedá, Euro Jazz je vo svojom vysielaní zameraný predovšetkým na jazzovú hudbu. Nielen o nej obsérne, ale i s akcentom na slovenskú jazzovú scénu sa so spovedaným rozprával Miloš Latislav.

Čím je v kontexte vysielania a ďalších aktivít Českého rozhlasu ČRo Jazz a Euro Jazz a ako funguje? Bolo ťažké taký projekt presadiť?

Webová stránka ČRo Jazz a internetové rádio Euro Jazz sú nové projekty Českého rozhlasu 3 – Vltava, ktorá s nápadom prišla a tiež ich financuje. Web má poskytovať predovšetkým plnohodnotné jazzové spravodajstvo v rôznych podobách: textovej, zvukovej či vo forme videonahrávok. No a webrádio vysiela jazz 24 hodín denne. Chceme, aby Euro Jazz bol moderné médium, ktoré dokáže osloviť i mladšiu generáciu poslucháčov, ktorým nevyhovuje vypáchnutá podoba žánru, ktorá sa už prežila, ale zároveň sú nároční a hľadajú nové veci. Z pohľadu rozhlasu to vnímam hlavne ako využitie zdrojov, ktoré táto inštitúcia má: je oveľa jednoduchšie založiť taký projekt so zavedeným archívom a redaktormi než doma „na kolene“. Keď som začal v Českom rozhlase pracovať, mal som pocit, že je tu snaha podobný projekt presadiť, ťažšie bolo ho realizovať technicky (napríklad sprevádzkovať databázu skladieb) a premyslieť dramaturgiu.

Má Euro Jazz šancu osloviť aj poslucháčov, ktorí nie sú primárne zameraní na jazz?

To záleží na tom, čo si pod slovom „jazz“ predstavia. Mám pocit, že ten pojem sa obsahovo vyprázdnil a môže znamenať prakticky čokoľvek. V horšom prípade sa spája so stereotypmi alebo dokonca opovrhnutím. Ale samozrejme presahy do populárnejších žánrov tam sú. Takže keď budem konkrétny: ak máte radi Dianu Krall, Dana Bárta, Madeleine Peyroux alebo Norah Jones, nájdete ich tam tiež. Inak povedané, inteligentnej podobe pop-jazzu, ktorý môže zaujať aj týchto poslucháčov, sa nebránime.

Dokázal by si priblížiť jazzovú hudbu niekomu, kto sa doteraz vedome s týmto žánrom nestretol? Môžeš prípadne v skratke načrtnúť jeho vývoj?

Jazz má svoj pôvod v New Orleans v 19. storočí a pochopiteľne ide pôvodom o afroamerickú hudbu s koreňmi v go-spele, blues a černošských spirituáloch. Pre mňa znamená predovšetkým hudbu s výrazným prvkom improvizácie – tá je v jazze zastúpená oveľa viac než v súčasnej pop music alebo v klasickej hudbe. Jazz bol vo svojej zlatej ére (30. – 40. roky 20. storočia) rýdzo komerčnou populárnou hudbou, kedy sa na swing predovšetkým tancovalo a bol súčasťou hudobného mainstreamu. Hudba, ktorú dnes väčšina ľudí stereotypne označuje ako jazz, je väčšinou jeho podoba z 50. a 60. rokov,

teda bop a hard-bop. Ako istý protipól k nim sa vyvíjal free-jazz s omnoho voľnejšími pravidlami kompozície aj improvizácie. A na druhej strane sa jazz obohacoval o prvky dobovej populárnej hudby, teda od 70. rokov postupne o rock, pop, disco, neskoršie o elektronickú hudbu. Dnes sú v širšej obľube napríklad fúzie jazzu s elektronikou, trebárs d'n'b. Sám ich nezavrhum, pretože cez fúzie s naším obľúbeným žánrom možno k jazzu nájsť cestu.

Čo z toho možno nájsť na Eurojazzu a v akom rozvrstvení?

Väčšinu vysielacieho času tvorí súčasný jazz, teda z posledných asi dvadsiatich rokov. Žánrovo to môže byť prakticky čokoľvek, od post-bopu, jazzrocku, fúzie s elektronikou, funk či pop-jazz. Okrem toho máme vo vysielaní špeciálne, užšie vymedzené programové bloky, kde je viac priestoru i pre staršiu muziku (swing, bop a hard-bop) alebo hudbu mimo hlavného prúdu (free-jazz a rôzne avantgardné výboje). Špecifikom je európske zameranie dramaturgie, čo je myslím celkom unikátne, keďže väčšina jazzových rádii má utkvélú predstavu, že jazz sa hrá len v Amerike. Ja si to nemyslím, naopak sa domnievam, že to najzaujímavejšie sa v súčasnosti odohráva na starom kontinente, napr. v Nórsku, Francúzsku alebo Poľsku.

Pokiaľ ide o slovenský, respektíve československý jazz - lebo celý rad slovenských hudobníkov žije a tvorí v Prahe - aká je jeho pozícia vo vysielaní Eurojazzu? Má oproti ostatnému európskemu jazzu nejaké výrazné špecifiká?

Český jazz má vo vysielacom čase zastúpenie okolo 20 %. Čo sa týka jazzu zo Slovenska, je to trochu menej, odhadoval by som to okolo 3 % vysielacieho času. Ibaže to je veľmi hrubý odhad, údaj za jeden priemerný vysielací deň. Okrem toho sme napríklad usporiadali Týždeň slovenského jazzu, v rámci ktorého sme predstavili celé spektrum súčasného slovenského jazzu v niekoľkých programových blokoch.

Slovensko sa od nás líši svojou veľkosťou i geografickou pozíciou; je to ešte menší trh, takže uživiť sa jazzom v Bratislave

je oveľa ťažšie než v Prahe. Zaujímavé je, že českí jazzmani radi študujú v Poľsku (Katovice), kým hodne mladých slovenských jazzmanov študovalo v rakúskom Grazi (Tomáš Gajlík, Michal Bugala, Luboš Šrámek). Na slovenskom jazze obdivujem niektoré výrazné postavy, ktoré sú podľa mňa významné i v európskom kontexte (Andrej Šeban, Oskar Rózsa, Martin Valihora). Hodne sa tam hrá moderný jazzový mainstream, ktorý asi môžeme počuť aj inde, ale objavujú sa i špecificky slovenské výpožičky z tamojšej ľudovej hudby alebo využitie tradičných nástrojov (to môžeme počuť v nahrávkach Oskara Rózsu, Pavla Bodnára alebo Pacoru).

Akú má podľa teba slovenský jazz šancu presadiť sa medzinárodne a kto sú v tejto oblasti tvoji favoriti?

Som trochu skeptický k možnosti medzinárodného presadenia sa. To ale neplatí iba na Slovensku, ale i v Česku: proste výrazné české jazzové postavy typu Jaromíra Honzáka alebo Davida Dorůžku v Nemecku nikto nepozná. Ale aspoň vo vi-segrádskom priestore majú šancu preniknúť do povedomia umelci, ktorí robia hudbu nielen technicky dokonale, ale sú i niečím noví a originálni. Kvalitný straight-ahead a bop sa hrá prakticky všade rovnako: Nemci nemajú dôvod v tejto oblasti hľadať na Slovensku alebo u nás. Ak pravdaže nenarazia na niečo nanajvyš originálne. Vkladal by som istú nádej do tých, ktorí už mohli študovať v zahraničí, teda napríklad Michal Bugala, Tomáš Gajlík alebo Luboš Šrámek.

Môžeš na záver poskytnúť niečo ako svoju albumovú Top 5 či 7 slovenského jazzu, prípadne platní, na ktorých sa výrazne podieľali muzikanti zo Slovenska?

Oskar Rózsa Sextet – Complete recordings
Šeban – Rózsa – Buntaj: Milión bohov
Juraj Griglák – Bass Friends
Luboš Šrámek - Correspondance
Pavol Bodnár & InterJAZZional Band – Ecce Jazz
Ron Affif Trio Barflies – Short Stories

• Autor je hudobný publicista
Z češtiny preložila Eva Wankeová

Slovenské kořeny, česká scéna

Česko a Slovensko jsou dva samostatné státy. Spřízněnost pramenící ze společné historie (a snad i evropské současnosti) se však do českého tance a divadla stále promítá.

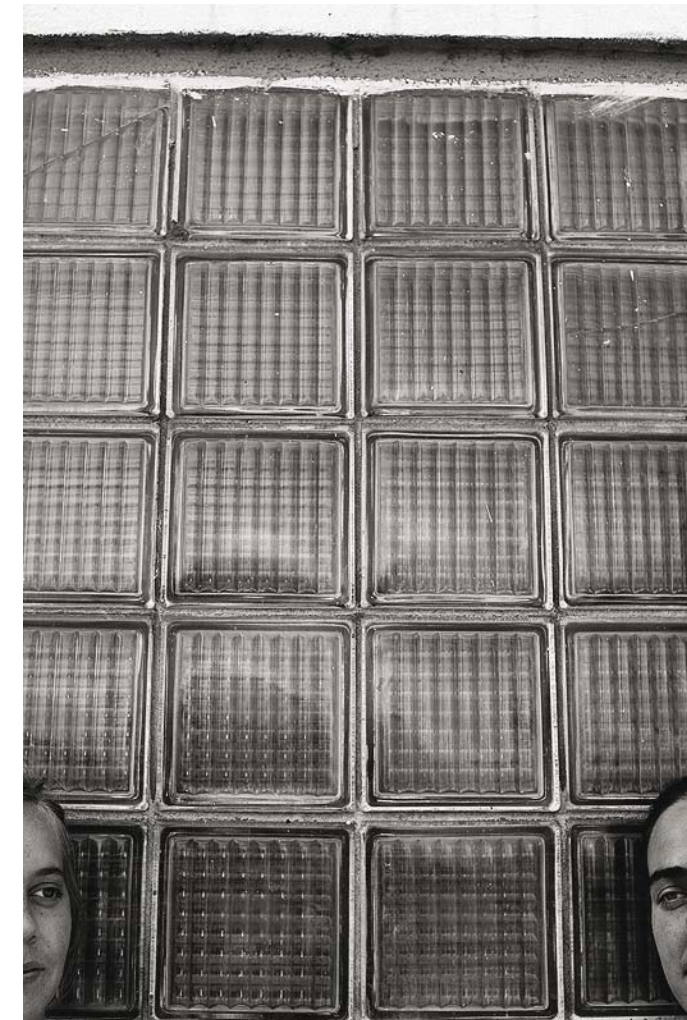
Slovenští umělci – tanečníci, choreografové, režiséři (o hercích nebo zpěvácích nemluvě) v Česku nejen hostují, někteří sem dokonce přesídlili; svou tvorbu a své aktivity integrovali do místního kulturního prostředí. Zanechávají za sebou zřetelnou stopu. Připomeňme (v subjektivním výběru) alespoň některé.

Tanečnice Lucia Kašiarová je ředitelkou občanského sdružení Alt@rt, které provozuje holešovické Studio Alt@. Od roku 2007 je to místo pro tanec, pohybové a alternativní divadlo, kde se odehrávají jednotlivá představení, nacházejí zde azyl festivaly (letos se tu třeba částečně koná Česká taneční platforma). Stejně tak podstatné je, že zde probíhají workshopy či tréninky, zkrátka, že tu vznikl také prostor pro vzdělávání profesionálů. Kromě produkční, pedagogické a organizační práce se Lucia Kašiarová pochopitelně aktivně věnuje tanci.

Jako interpretku ji lze zažít v představení Emigrantes souboru VerTeDance pod choreografickým vedením Veroniky Kotlíkové a Terezy Ondrové. Křehká inscenace, na níž profesionální tanečnice a tanečníci spolupracují s dětmi, si jako své téma vybrala emigrantství, vykořeněnost, odchod ..., jak je ostatně zřejmé již z názvu. Do sólové tanečně - choreografické práce se zas Lucia K. v nedávné době pustila v kuse Ala III.

Petra Fornayová do Česka nepřesídlila, ale často sem ze Slovenska (ale i odjinud z Evropy) zajíždí. Tanečnice, performerka, choreografka, které také není lhostejný – řekněme taneční a divadelní provoz. Píše o tanci, především pro svůj domovský slovenský časopis Vlno, učí, založila festival, spoluzaložila divadelní prostor v Bratislavě a byla jeho taneční dramaturgyní. Když mluví o slovenském tanečním milieu, nebere si servítky, jak jsem se sama přesvědčila při rozhovoru pro slovenské číslo časopisu Taneční zóna.

Z jejích prací vyberu Kdo je Annik?, protože je to inscenace, která v její koncepci a choreografii vznikla se souborem

Jozefu Fručekovi a Lindě Kapetane (pocházející z Řecka) nejde o to, aby tanec miloune hladil po srsti. Naopak – jejich taneční díla drou z diváků kůži. Vzpomínáte na loňský Tanec Praha, na němž pod hlavičkou RootlessRoot Company hostovali v Arše s inscenací UNA – Unknown Negative Aktivita? Inspirace – Theodore Kaczynski, Unabomber.

Ze spolupráce choreografického dua Fruček – Kapetanea se souborem DOT504 vzešla inscenace, která se – bez přílišného přehánění - řadí k tomu nejpoutavějšímu, co se v posledních letech na českých tanečních scénách objevilo: 100 Wounded Tears. Motto či podtitul: 14 obrazů ztraceného zoufalství. Je

to tanec, kterému neuniknete, který se zadírá za nehty, zanechává chuť hlíny na jazyku a v hlavě ostře zařiznuté obrazy.

Dodo Gombár byl léta režisérem na volné noze, který svou přítomnost dávkoval mezi slovenské, české i jiné evropské scény. V roce 2006 působil ve zlínském Městském divadle, odkud nakonec odcházel v dusné atmosféře. A zakotvil v pražském Švandově divadle, v němž je od loňska uměleckým šéfem. Jako režisér Gombár zatím obohatil repertoár „Švandáku“ o merlinovskou trojici her Tankreda Dorsta – Merlin: Zrození, Merlin: Grál, Merlin aneb Pustá zem – či o nepříliš povedený kus stepařsko-tanečního ProjectuWINGS R.I.P. Naposledy uvedl Vieweghovu Biomanželku a chystá také zdramatizovanou debatu o Divadelních novinách Máme smysl! (pravda, nic než pravda). Takže? ...Uvidíme!

• Autorka je redaktorka dvojtýdeníku A2 a publicistka

Výstup na Rysy

Masív Rysov sa nachádza na hranici medzi Slovenskom a Poľskom a rozhodne patrí medzi najkrajšie vo Vysokých Tatrách. Priamo vrcholom Rysov prechádza slovensko-poľská hranica a je z neho neopakovateľný výhľad na podstatnú časť Vysokých a Západných Tatier vrátane Roháčov.

Pôvodný poľský názov Szczyt nad Czarnym Stawom (Štít nad Čiernym plesom) vystihuje polohu nad plesom, ktoré sa nachádza povyššie Morského oka. Neskorší názov Štít Morského oka (Meeraugspitze, Tengersizemcsúcs) pochádzajúci z polovice 19. storočia dostal od skupiny turistov v sprievode správcu kúpeľnej osady Starý Smokovec Eduarda Blásyho.

Názov Rysy (zhodný v slovenčine aj v poľštine) pochádza z goralského rysi, čo je pomenovanie pre čiary, ryhy či štrbiny, ktoré sú viditeľné pri pohľade zo severu na vrchol Rysov a tiež na severné steny Mengusovských štítov. Tieto žľaby sú často i v lete zasnežené a tak sa vynímajú na tmavom žulovom podloží skalných stien. Tento názov sa v literatúre po prvý raz objavil v roku 1863 v nemeckej podobe Risse. Pred 1. svetovou vojnou ich dokonca propagovali pod názvom uhorské/maďarské alebo tatranské Rigi, pre ich široký výhľad. Rysy majú tri vrcholy: stredný, severozápadný a juhovýchodný. **Stredný vrchol (2 503 m n. m.) je najvyšším bodom v Tatrách, ktorý je**

voľne prístupný bez horského vodcu (s výnimkou Lomnického štítu pri použití lanovky). Severozápadný vrchol (2 499,6 m n. m.) zároveň slúži od roku 2000 ako hraničný peší prechod (červená turistická značka, otvorený len od 1. júla do 30. septembra od 7:00 do 19:00 h) a je najvyšším bodom Poľska. Juhovýchodný vrchol je najnižší, meria 2 473 m. Na úbočí Rysov sa v nadmorskej výške 2 250 m. nachádza známa Chata pod Rysmi. Na ich úpäti (na slovenskej strane) ležia 3 malé karovo-morénové jazerá - Žabie plesá (Vyšné, Malé a Stredné), na poľskej strane nájdeme dve plesá: Czarny Staw pod Rysami a najväčšie tatranské pleso - Morskie Oko.

Prvý zdokumentovaný výstup na Rysy uskutočnil v lete roku 1840 úplnou náhodou, pri ceste za kamzíkmi, Eduard Blásy. Vyšiel naň so staručkým horským vodcom, povestným Jánom Rumanom-Driečnym st. zo Štôly. Po Blásyho smrti (v roku 1888) umiestnili na vrchole Rysov jednoduchú pamätnú tabuľu s maďarským nápisom Blásy Ede emlékére (Pamiatke E. Blásyho), onedlho sa však stala terčom útoku vandalov. Prvý zimný výstup na Rysy uskutočnil v roku 1884 nemecký alpinista a generál Teodor Wundt v spoločnosti horského vodcu Jakuba Horvaya zo Starej Lesnej. Ako prvá žena na Rysoch v roku 1905 stála budapeštianska horolezkyňa Terézia

Egenhofferová s horským vodcom Jánom Franzom st. Roku 1899 navštívila Rysy poľsko-francúzska vedkyňa Marie Curie-Sklodowska (1867-1934) s manželom Pierrom. Významným turistickým medzníkom v dejinách objavovania Rysov bolo slávnostné otvorenie Chaty pod sedlom Váha v roku 1933 v rámci osláv 15. výročia vzniku prvej Československej republiky. Najvyššie postavená turistická útulňa (v nadmorskej výške 2 250 m.) sa čoskoro zmenila na sezónne obhospodarovanú chatu. Počas druhej svetovej vojny bola striedavo útočiskom pre rozličné bojujúce strany. Po vojne sa v nej vystriedali viacerí chatári. Niekoľko ráz ju strhla lavína - naposledy v roku 2000. **Obrovskú popularitu Rysy získali vďaka hromadnému Medzinárodnému výstupu mládeže na Rysy. Organizuje sa od roku 1957 každý rok začiatkom augusta.** Jeho účastníci už vyše päťdesiat rokov kráčajú po stopách V. I. Lenina, ktorý sa na vrchol Rysov vybral z poľského Poronina v auguste 1913. Upútala ho vraj osamelosť tohto zastrčeného kúta Tatier, avšak v tom čase ešte netušil, aká bude jeho

neskoršia politická kariéra, a najmä, akú popularitu Rysy aj vďaka nemu a československým komunistom získajú! Tradičné turistické podujatie nabralo v komunistickej epoche veľmi rýchlo masové rozmery. Na vrchole Rysov sa za jeden víkend vystriedalo aj vyše 3 000 ľudí. Po roku 1989 augustový výstup na Rysy vďaka spoločenským zmenám stratil masovosť i politické zafarbenie. Ale naďalej sa tu stretávajú ľudia, ktorých láka príroda a dobrodružstvo, chcú zažiť zábavu, zašportovať si, nájsť nové priateľstvá alebo stretnúť starých známych, ktorých stretávajú len vďaka tejto akcii. Toto je mottom ob-

čianskeho združenia Klub Rysy Poprad – Vysoké Tatry (www.rysy.sk), ktoré pokračuje v tejto „tradícii“ a už po päťdesiat štvrtýkrát organizuje na prelome júla a augusta Medzinárodné stretnutie mládeže Rysy. Pre neorganizovaných (a neubytovaných) turistov či horolezcov je pohyb v tatranských dolinách, a teda aj výstup po značenom turistickom chodníku, povolený len v letnej sezóne od júna do októbra. Vstup do dolín ale mierne kolíše podľa aktuálneho stavu klimatických podmienok a je dobré sa vždy informovať v Správe TANAPU. Ideálnym východiskovým bodom na túru je Štrbské pleso (1 350 m n. m.) alebo Popradské pleso, ktoré spolu s rozľahlou Chatou kpt. Morávku v nadmorskej výške 1 513 m. (možnosť ubytovania) tvorí prvý záchytný bod výstupu. Neďaleko pod Popradským plesom sa nachádza jeden z tatranských fenoménov – Symbolický cintorín.

Výstup na Rysy pokračuje do Mengusovskej doliny (po modrej turistickej značke). Priamo pri odbočke do doliny nájdete informačnú tabuľu, že Chata pod Rysmi je vzdialená 2 hodiny a 15 minút a tiež to, či je chata, obľúbený dostupný cieľ, otvorená. Pripravené tu bývajú aj tzv. vynášky, pretože tradícia tatranských nosičov sa stále udržuje a mnohé chaty sú zásobované len vynáškami. Pre turistov sú pripravené tašky s nákladom 5 až 10 kg. Ak ich vynesiete, dostanete na chate zadarmo čaj. Zhruba po 30 minútach chôdze sa turistické cesty delia. Jedna (modrá) pokračuje ďalej do Mengusovskej doliny a cez Kôprovské sedlo do Hlinskej a Kôprovskej doliny. Druhá, značená červenou, začína stúpať k Žabím plesám. Tie majú perfektnú polohu a nádherné okolie, ktorému dominuje Žabí kôň, obľúbený cieľ horolezcov. Okolo plies sa chodník vinie bez väčšieho prevýšenia. Od nástupu až do doliny je to asi hodina pochodu. Potom ale začínajú jednosmerne značené skalnaté úseky doplnené reťazami. Nad skalnatým prahom je už len oblasť skál s minimom vegetácie. Po pár minútach sa objaví znak s textom: „Vitajte“ a „**Slobodné kráľovstvo Rysy**“. Na Chatu pod Rysmi je to už len pár minút. No na úplný vrchol Rysov je to ešte zhruba hodina stúpania, sprevádzaná neopakovateľnými panorámami. Zo slovenskej strany bývajú rady dobyvateľov vrcholu predsa len menšie ako z poľskej. Odmenou za náročný výstup sú potom nezabudnuteľné výhľady na všetky svetové strany a na rozsiahle poľské plesá Czorný Staw (1 580 m n. m.) a Morskie Oko (1 393 m n. m.), samozrejme za predpokladu, že je slnečné počasie. V eufórii z nádherného výhľadu netreba zabúdať ani na nie celkom nenáročnú cestu dolu, pretože s ubytovaním v Chate pod Rysmi nemožno v súčasnosti počítať. V júni začala jej celková prestavba a úplná rekonštrukcia, ktorá by mala trvať do októbra 2011. Ďalší dobrý dôvod, prečo Rysy navštíviť.

• *Autorka je publicistka a pracovníčka SI v Prahe*

Foto: Archív

Text: VERONIKA CIVÍNOVÁ

NÁBOŽENSTVO

za štátne náboženstvo roku 380. Ale už od počiatku organizovanej podoby kresťanstva sa ukazovali rozdiely. Napríklad už len akým spôsobom sa postaviť k židovskému odkazu, či kresťanstvo bude pevne stáť na judaizme aj čo do rituálnej praxi, či prijímať medzi seba aj nežidovských nasledovníkov a tak ďalej. Problematické bolo aj to, akým spôsobom pristupovať k tým, ktorí počas prenasledovania kresťanov popreli kresťanskú vieru. Celé obdobie ranného kresťanstva je možné sledovať potrebu formulácií vierouky, s ktorou aj prichádzali nové spory a „heréze“, ktoré boli riešené na takzvaných ekumenických konciloch. Tých bolo v priebehu prvého tisícročia (prvý sa odohral v roku 325 a posledný roku 787) nakoniec sedem všeobecných, neskorších concilov sa už nikdy nezúčastnili všetky cirkvi. Tieto cirkvi, ktoré sa oddelili na základe nesúhlasu s rannými koncilmi, sa obvykle nazývajú „Starobylé cirkvi“. V rámci concilov sa riešili základné teologické otázky, ktorých formuláciu môžeme nájsť aj vo vyznaní viery. Concily ale neboli iba „bojiskom“ za formuláciu kresťanskej viery, aj tu sa totiž zápasilo i na rovine politickej moci. Concily ale so sebou priniesli nielen formulovanie náuky, ale aj vyobcovávanie tých, ktorí sa do nej nevošli. Tak ruku v ruku s náukou vznikla aj heréza. Až v štvrtom storočí po Kristovi bola zavŕšená kanonizácia bibliie (prvý kompletný súpis kanonických kníh pochádza z roku 382). Do tejto doby nebolo ani isté, ktoré evanjelia majú byť v rámci Písma Svätého používané.

ni obsah. Je ale dôležité uvedomiť si, že si pápež v túto chvíľu osoboval právo na doplnenie vyznania viery, ktoré vzniklo na conciloch, kde týmto teologickým východiskám predchádzali dlhé a problematické diskusie, ktoré mali ukončiť dlhotrvajúce spory. Preto aj na concii každého concilu vzniklo „vyhlásenie“ v podobe vyznania, kde bol vždy aj dodatok, že pokiaľ niekto bude tvrdiť niečo iné, bude z cirkvi vylúčený. Na toto pápežovo rozhodnutie „východ“ reagoval výskrtnutím pápežova mena z bohoslužobných listín. Ďalším z problematických bodov bolo manželstvo kňazov obvyklé v pravoslávii, kde celibát dodržiavajú iba mníši a mníšky. (Kňazi môžu byť ženatí, pokiaľ sa oženili pred vysviackou).

Ako teda prebehla „veľká schizma“. „Západný“ kardinál Humbert roku 1054 položil exkomunikačnú bulu na oltár v chráme Hagia Sofia v Konštantínopole. Na čo „východ“ reagoval vyhlásením „anathémy“ (prekliatia). V tejto chvíli nebolo ani podstatné, že na bule nefigurovalo pápežovo meno a rozchod bol dokončený. Prehĺbenie krízy nastalo križiackymi výpravami, konkrétne 4. výpravou (1202 – 1204), kedy vytiahli priamo na Konštantínopol. K zjednoteniu sa potom schylovalo v 13. a potom aj 15. storočí. Vtedy kvôli tomu, aby získali pomoc proti Turkom, boli v Konštantínopole ochotní prijať všetky podmienky, dokonca aj pápežský primát. Dohoda už bola aj spísaná (florentská únia), ale Turci boli rýchlejší a roku 1453 bola Konštantínopol dobytá. Vzájomná kľatba a exkomunikácia bola nakoniec zrušená až po roku 1965 (na 2. Vatikánskom concile).

Snahy o zjednotenie „západného“ a „východného“ kresťanstva sa odohrávali aj pred zrušením exkomunikácie. Výsledkom sú takzvané cirkvi v únii s katolíckou. Tieto vznikli na základe snahy z katolíckej strany o znovu zjednotenie s oddelenými cirkvami. Východné katolícke cirkvi dodržiavajú svoj pôvodný obrad, majú vlastnú hierarchiu, mníšstvo, tradíciu aj jazyk, ale uznávajú pápežský primát a katolícku náuku. Celkovo sa dá hovoriť o 10 miliónoch kresťanov na celom svete.

Pokračovanie v budúcom čísle Listy 2

Rozhodujúcim rokom, pre oddelenie „západného“ a „východného“ kresťanstva bol rok 1054, kedy nastala „veľká schizma“ (rozdelenie). Hlavnými bodmi bola otázka pápežského primátu, ktorý východné cirkvi neuznávajú a potom otázky teologické, ale aj praktické. Pápež Benedikt (roku 1014) vložil do creda (vyznania viery) bez akejkoľvek predchádzajúcej porady alebo concilu známe „filioque“ „i zo Syna“. V západnej verzii tak znie: „Verím v Ducha Svätého, Pána a darcu života, ktorý z Otca i Syna vychádza, s Otcom i Synom je zároveň uctievaný a oslavovaný...“ Môže sa síce zdať, že je to nepodstatná zmena, ktorá vlastne nijako neme-

Kresťanstvo na území dnešného Slovenska

†#

Po odchode Cyrila a Metoda, vzťah „západnej“ a „východnej“ cirkvi a Grécko-katolícka cirkev (1. časť)

Skôr, ako sa dopracujeme k situácii a histórii vzťahov medzi „východnou“ a „západnou“ cirkvou na území dnešného Slovenska, musíme sa aspoň v krátkosti obzrieť do histórie kresťanskej cirkvi či cirkví všeobecne. Počiatok kresťanstva spadá do období helenizovaného sveta. Táto epocha je charakteristická určitým úpadkom – môžeme hovoriť o ekonomicko-sociálnokultúrnom úpadku. Veľká Alexandrova ríša, ktorá bola už dlhší čas rozdelená na niekoľko častí, strácala svoju silu. Na poli kultúry a náboženstva môžeme potom sledovať veľký dôraz a rozšírenie mysterijných kultov, ktoré boli zamerané na mystériá jednotlivých bohov. Mystériá prebiehali (aspoň mali prebiehať) v tajnosti a zjednodušene sa

dá povedať, že znamenali určitý obrat v poňatí náboženského života. Kládol sa tu veľký dôraz na osobný vzťah k bohu (nech už bol ktorýkoľvek) a súčasťou zasvätenia do mystérií bola aj symbolická smrť človeka a jeho opätovné znovuzrodenie, čo samotné nebolo zasa tak výnimočné. Obrat skôr spočíval v ich výraznom rozšírení. Inak to bola epocha plná potulných filozofov, mystikov, gnostikov a prorokov. Medzi týchto je možné nakoniec tiež zaradiť postavu Ježiša Krista, ktorého nasledovníci – „christovci“ však pretrvali už cez dve tisícročia. Toto náboženstvo spásy, čo je myslím „kľúčový“ výraz predovšetkým pre ranné obdobie kresťanstva, ako vieme, pretrvalo prvotné obdobia prenasledovania. Od roku 313 (milánsky edikt) bolo cisárom Konštantínom kresťanstvo povoleným náboženstvom, Theodósiom I. potom prehlásené

Slováci obnovili konzulát v Brně

Jen necelé tři roky vydrželo Slovensko bez konzulárního zastoupení v Brně. Ukázalo se, že pro jeho občany, kteří na Moravě pracují, nestačí jen velvyslanectví v Praze ani blízkost slovenských úřadů. O nutnosti obnovit konzulát hovořil už slovenský prezident Ivan Gašparovič při své návštěvě v Brně v roce 2009. Vždyť jen v jihomoravské metropoli se hlásí ke slovenské národnosti na 5500 lidí.

Honosná vila, kde původní mise sídlila, ležela ve vyhledávané lokalitě ve Vodově ulici v Králově Poli. Před třemi lety ale Slovensko kvůli šetření tento generální konzulát uzavřelo a vilu prodalo. Podle katastru nemovitostí ji koupil za 25 milionů předseda představenstva brněnské soukromé školy BIBS Miloš Drdla. Nynější zastoupení sídlí ve dvou místnostech na Šilingrově náměstí proti hotelu Comsa. Ekonomicky je plně v režii nového honorárního konzula Richarda Hoška. Z lásky ke Slovensku platí celý provoz - nájem kanceláře, dvě úřednice a veškeré výjezdy, ze svého. A považuje si to za čest.

Ke Slovensku totiž cítí velmi silný vztah. Pochází odtud jeho matka, a i přesto, že tam dlouho nežil, má v této zemi stále spoustu přátel. S rodiči za totality emigroval do Německa, má německý pas a trvalé bydliště v Lichtenštejnsku. Když mu bylo v Německu nejhůř, jezdil do Bavorska a dlouho se díval přes hranice. V současnosti úspěšně podniká, v Brně i v jiných městech provozuje mimo jiné restaurace podle konceptu Středověká krčma.

Richard Hošek se cíleně věnuje i charitě. Je duchovním otcem projektu Menička bezdomovcům, díky kterému už brněnské restaurace nevyhazují nesnědené obědy, ale dávají je lidem bez střechy nad hlavou. Je také zakladatelem občanského sdružení Menšíkova11, které věnuje peníze dětem trpícím astmatem.

Díky Richardu Hoškovi tak už Slováci z Moravy nemusí jezdit kvůli úředním záležitostem do Bratislavy. Pro vyřizování věcí jako jsou změny v pasu kvůli sňatku či při autonehodách, stačí návštěva konzulátu v Brně, a to každé úterý a čtvrtek od 11 do 13 hodin. Konzulát doporučuje také třeba služby místních advokátů, lékařů, tlumočnicků, zprostředkovává adresy charitativních organizací nebo styk s policií či s orgány činnými v trestním řízení. Na základě znalostí místního prostředí poradí, jak v konkrétních situacích postupovat.

-ew-

Kontakt na konzulát:

Šilingrovo náměstí 3/4, 602 00 Brno
 Úřední hodiny: úterý a čtvrtek 11 – 13 hod.
 Telefon / Fax: 543 217 477
 honorarnikonzulatbrno@yahoo.de
 HKBRNO@yahoo.de
<http://www.konzulatbrno.cz/>

LISTY Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Vydáva Slovensko-česká spoločnosť v spolupráci s Klubom slovenskej kultúry a s DOMUS SM v ČR. • Sídlo redakcie: Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2 • Šéfredaktor: PhDr. Radovan Čaplovič, tel.: 221 419 822; 608 766 658 • Redakcia: Mgr. Eva Wankeová, tel. 221 419 822; 732 504 464 • Redakčný kruh: Miroslav Brocko | Martin Guzi | Prof. PhDr. Jozef Leikert, PhD. | PhDr. Slavomír Michálek, DrSc. | PhDr. Helena Nosková, CSc. • e-mail: listy SKCZ@gmail.com, rcaplovic@gmail.com • Distribúcia: Rozširuje Slovensko-česká spoločnosť, Klub slovenskej kultúry, DOMUS SM v ČR a Česká pošta, s. p. • Časopis Listy si môžete prečítať aj na webových stránkach: www.scszol.cz; www.klubsk.net • LISTY vychádzajú vďaka podpore MK ČR • Jazyková úprava: Mgr. Eva Wankeová • Grafická úprava: Slepcoff Hraniczky Design s.r.o. • Tlač: TIGR, spol. s r. o. • Registrácia vydavateľa časopisu LISTY - Slovensko-česká spoločnosť: MK ČR 6584 • ISSN 1213 - 0249 • Cena za jeden výtlačok je 30 Kč / 1,20 Euro | Ročné predplatné 120 Kč prijíma KSK na adrese redakcie • Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú • Akékoľvek rozširovanie celku aj častí textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia SČS, KSK a DOMUS SM v ČR • Foto na obálke: Milan Lasica a Július Satinský - Záber z predstavenia Radostná správa, ktoré malo iba dvadsať repríz...

19.10.-23.10.2011

PROGRAM

www.scklub.cz

19.10. 2011 · STŘEDA

17:00 a 20:00 Film NESVATBOV · ČR/SR 2010/72min.
 · Kino Měšťanská Beseda Plzeň · Vstup 90,-/110,-

20.10. 2011 · ČTVRTEK

10:00 - 18:00 SLOVENSKO „KRAJINA, KTOREJ ROZUMIETE“ · Hala Lokomotivy
 10:00 - 16:00 WORKSHOPY · Školy v Plzni

21.10. 2011 · PÁTEK

10:00 - 18:00 SLOVENSKO „KRAJINA, KTOREJ ROZUMIETE“ · Hala Lokomotivy
 19:00 - 22:00 SLAVNOSTNÍ VEČER FESTIVALU · Lukáš Adamec /Siempre/ (SR) · Česko Slovenská SuperStar 2011 · BaraBura (SR) · Martin Brxa (SR) · Sokoliari sv. Bavona · ukázka vaření bryndzových halušek
 · Návštěvnícké centrum Plzeňského Prazdroje
 · Vstup 100,-/150,-/na místě 200,-

22.10. 2011 · SOBOTA

10:00 - 14:00 SLOVENSKÝ DEN NA VELETRHU ITEP · Hala Lokomotivy Plzeň
 10:00 SLAVNOSTNÍ MŠE KE 100. VÝROČÍ KOSTELA · Kostel sv. Jana Nepomuckého na Chodském nám.
 12:00 FONTÁNA 2011 · Kulturní program u fontány vedle kostela sv. Jana Nepomuckého · Chodském nám.
 15:00 - 17:00 ČEŠI A SLOVÁCI SPOLEČNĚ · X. ročník bowlingového turnaje „U Kalicha“ · U Kalicha

www.scklub.cz · www.slovakia.travel · www.mzv.sr/sipraha

19:00 ČESKO-SLOVENSKÝ FOLKLÓR · Mladinka (ČR)
 · Pramienok /Váh/ (SR) · Společenský sál SOUE Plzeň
 Skvrňany · Vstup 50,-/100,-/150,-

23.10. 2011 · NEDĚLE

10:00 GRĚCKOKATOLICKÁ SVĚTĀ LITURGIA · Kostel sv. Mikuláše · Mikulášském nám.
 11:00 ŘÍMSKOKATOLICKÁ SVĚTĀ OMŠA · Kostel sv. Jana Nepomuckého · Chodském nám.
 18:00 EVANJELICKÉ A.V. SLUŽBY BOŽIE · Korandův sbor · Anglické nábřeží

17.10. - 23.10. 2011 · PONDĚLÍ - NEDĚLE

DNY SLOVENSKÉ KUCHYNĚ
 U Salzmannů · Parkán · Pivovar Groll · Gondola
 · The Pub · 17.10.-19.10. Restaurace Na Spilce

21., 22., 28. a 29.10.2011

GAZE OUT · Alternativní divadelně-taneční projekt
 · nejlepší česko-slovenští tanečníci streetdance, moderny a stepu · garáže Millenium · www.gazeout.cz

ČESKO-SLOVENSKÉ DNY V PLZNI · pod záštitou velvyslance Slovenské republiky v ČR J.E. Petra Brňa, ministra kultury ČR Jiřího Bessera, hejtmana Plzeňského kraje Milana Chovance a primátorů města Plzně Martina Baxy a města Žiliny Igora Chomy

Pre press>Press>Lettershop>Distribuce

www.cprint.cz | www.cprint.sk | sales@cprint.cz

tláčiareň pre Česko a Slovensko